

ПРЕДЛОГ

**ПРОГРАМА ЗА РАБОТА НА ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**

(2024 – 2028)

Мандатор

проф. д-р Христијан Мицкоски

- Работна верзија –

јуни, 2024

ВОВЕД

Базирајќи се на силно изразената волја на македонските граѓани на Парламентарните избори 2024 година, клучна стратегиска цел на идната Влада е Македонија да биде полноправна членка на Европската Унија.

Во услови на историски предизвици и широко распространето разочарување, граѓаните на Македонија на недвосмислен начин ја изразија својата голема желба за промени и ни го доверија мандатот да ја насочиме нашата нација кон посветла иднина.

Оваа програма за работа на Владата, која го опфаќа периодот 2024-2028 година, е сеопфатен патоказ дизајниран да одговори на најгорливите прашања и да обезбеди опипливи подобрувања во животот на нашите граѓани.

Создаваме Влада која е посветена на враќање на Македонија на нејзиното вистинско место како просперитетна, праведна и динамична демократија.

Нашата носечка цел е да ја обновиме довербата во институциите на државна власт, да ја елиминираме корупцијата и да обезбедиме владеење на правото.

Почнуваме да ја реализираме нашата визија за Македонија која повторно е во рацете на народот, каде секој граѓанин има можност да напредува и да живее достоинствен живот.

Централно место во нашата животна мисија е економското заживување на нашата земја. Ќе започнеме нов силен циклус на економски раст, поттикнат од стабилни јавни финансии, поддршка за конкурентен приватен сектор и значајни инвестиции во иновациите и во информатичката технологија. Нашата цел е да создадеме продуктивни и добро платени работни места, да ја намалиме невработеноста и да поттикнеме средина каде што бизнисите можат да цветаат. Преку стратешки инвестиции во инфраструктурата и енергетиката, ќе го подобриме квалитетот на животот на сите граѓани на Македонија и ќе обезбедиме одржлив развој.

Образованието и здравството се во срцето на нашата агенда. Ќе спроведеме реформи за подобрување на квалитетот и достапноста на образованието, подготвувајќи ги граѓаните за предизвиците на современиот свет. Нашиот здравствен систем ќе се зајакне за да обезбеди сигурна и висококвалитетна грижа за секој граѓанин. Ќе се фокусираме и на социјалната кохезија, поддршката на семејствата, промовирањето на еднакви можности и заштитата на правата и слободите на сите поединци.

Нашата посветеност на европските интеграции останува цврста. Ќе работиме ангажирано на усогласување на нашите политики со европските стандарди, унапредувајќи ја нашата цел за полноправно членство во Европската унија. Овој пристап ќе донесе стабилност, економски раст и засилена меѓународна соработка, обезбедувајќи подобра иднина за Македонија.

Културата и туризмот се од витално значење за нашиот национален идентитет и економскиот просперитет. Ќе инвестираме во развој на културната инфраструктура, ќе ја поддржиме уметноста и ќе го промовираме богатото наследство на Македонија и на домашен и на меѓународен план. Со подобрување на нашите туристички понуди и подобрување на искуството на посетителите, ќе привлечеме повеќе туристи, ќе ги зајакнеме локалните економии и ќе ги прикажеме убавината и различноста на нашата земја.

Развојот на спортот е клучен за поттикнување на националната гордост и промовирање на здрав начин на живот. Нашата влада ќе инвестира во спортски објекти, ќе ги поддржува спортистите

и ќе поттикнува учество во физички активности на сите возрасни групи. Спортот ќе биде клучен елемент во градењето на духот на заедницата и обезбедувањето можности за нашите млади.

Младите се иднината на Македонија, а ние сме посветени на создавање средина каде што тие ќе можат да напредуваат. Ќе создадеме можности за образование, вработување и претприемништво, обезбедувајќи младите да ги имаат вештините и поддршката што им се потребни за да успеат во овој глобализиран свет кој забрзано се менува. Со вклучување на младите и инкорпорирање на нивните перспективи во креирањето политики, ќе изградиме поинклузивно и подинамично општество.

Грижата за нашите пензионери е приоритет. Ќе обезбедиме оние кои придонеле за нашето општество во текот на нивниот живот да ја добијат поддршката и достоинството што го заслужуваат во подоцнежните години. Ова вклучува зголемување на пензиите, подобрување на здравствените услуги и обезбедување социјални програми кои го подобруваат квалитетот на животот на нашите постари граѓани.

Градењето добри односи со нашите соседи е од суштинско значење за регионалната стабилност и просперитет. Посветени сме на негување позитивни и конструктивни односи со сите соседни земји, засновани на меѓусебно почитување и соработка. Преку дипломатски напори и регионални иницијативи, ќе работиме на решавање на недоразбирањата, подобрување на трговијата и унапредување на културната размена.

Развојот на меѓуетничките односи е фундаментален дел од нашата визија за Македонија која повторно е во рацете на народот. Ќе промовираме политики кои поттикнуваат разбирање, почитување и соработка меѓу сите етнички групи. Прославувајќи ја нашата различност и обезбедувајќи еднакви можности за сите, ќе изградиме посилно и покохезивно општество.

Во секој аспект од нашето владеење, транспарентноста и отчетноста ќе бидат најважни. Ќе обезбедиме јавните средства ефикасно да се користат и придобивките од нашите политики да ги почувствуваат сите граѓани. Преку прифаќање на дигиталната трансформација и иновативните пристапи, ќе ги модернизираме јавните услуги и ќе ги направиме достапни.

Почитувани граѓани на Македонија,

Оваа програма за работа не е само план, туку лично ветување и даден збор. Таа ја одразува стратешката визија на новата политичка власт и колективните аспирации на нашата горда нација.

Нашата заложба е да ја трансформираме Македонија во нација каде што ќе се слуша гласот на секој граѓанин и ќе се реализира неговиот потенцијал.

Заедно ќе ја вратиме државата од оние кои ја изневерија довербата на народот.

Ќе продолжиме напред со гордост и одлучност, обновувајќи ја Македонија која е повторно ваша - Македонија каде што транспарентноста и отчетноста не се само идеали, туку реалност.

Моќта на промената е во ваши раце.

Со ваша поддршка ќе ја направиме Македонија место на просперитет, правда и надеж за сите. Државата да ја вратиме на народот. Македонија за тебе, за секој еден од вас.

Со почит,
проф.д-р Христијан Мицкоски

ПРОГРАМА ЗА РАБОТА НА ВЛАДАТА 2024 – 2028

I КВАЛИТЕТЕН ЖИВОТЕН СТАНДАРД – НОВ ЦИКЛУС НА ЕКОНОМСКИ РАСТ.....	6
o СТАБИЛНИ ЈАВНИ ФИНАНСИИ	6
o ПОДДРШКА ЗА КОНКУРЕНТЕН ПРИВАТЕН СЕКТОР	9
o ПОДДРШКА ЗА ИНОВАЦИИТЕ И ИКТ СЕКТОРОТ	12
o ПРОДУКТИВНИ И ВИСОКОПЛАТЕНИ РАБОТНИ МЕСТА	14
o НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕМОГРАФИЈА	15
o ЕНЕРГЕТСКИ СЕКТОР ВО СЛУЖБА НА МАКЕДОНИЈА	18
o РАЗВИЕНО ЗЕМЈОДЕЛСТВО	21
o РАЗВИЕНА И ФУНКЦИОНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	24
II ФРОНТ ПРОТИВ КОРУПЦИЈА.....	27
o РЕФОРМА НА ПРАВОСУДНИОТ СИСТЕМ	27
o СИСТЕМСКА БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА.....	31
III ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВО ВО ИНСТИТУЦИИТЕ	32
o РЕФОРМИ ВО ПОЛИТИЧКИОТ СИСТЕМ	32
o СМАРТ МАКЕДОНИЈА – ДОСТАПНИ ЈАВНИ УСЛУГИ.....	33
o РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА.....	34
o РАЗВИЕНИ ЛОКАЛНИ САМОУПРАВИ И РАМНОМЕРЕН РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ	35
IV ФУНКЦИОНАЛЕН ИНСТИТУЦИОНАЛЕН СИСТЕМ	36
o КВАЛИТЕТЕН ЗДРАВСТВЕН СИСТЕМ	36
o ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИДНИНАТА	39
o ЧИСТА ЖИВОТНА СРЕДИНА.....	42
o СОЦИЈАЛНА ГРИЖА	44
o ПОСВЕТЕНА ГРИЖА ЗА ПЕНЗИОНЕРИТЕ	45
V НАЦИОНАЛНИ ПРИОРИТЕТИ.....	45
o ПРИОРИТЕТИ ВО НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА	45
o БЕЗБЕДНОСТ И ОДБРАНА	49
o КУЛТУРАТА - СТОЛБ НА ДРЖАВАТА	52
o РАЗВИЕН ТУРИЗАМ.....	55
o СПОРТОТ: НАЦИОНАЛНА ГОРДОСТ	56
VI ПРАВА И СЛОБОДИ	57
o ЖЕНАТА ВО ЦЕНТАРОТ НА МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО	57

o	МЛАДИТЕ ВО ФОКУСОТ	58
o	ВЛАДИНА ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ	60
o	СЛОБОДНИ И НЕЗАВИСНИ МЕДИУМИ	60
o	ПОДДРШКА НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР	61

I КВАЛИТЕТЕН ЖИВОТЕН СТАНДАРД – НОВ ЦИКЛУС НА ЕКОНОМСКИ РАСТ

○ СТАБИЛНИ ЈАВНИ ФИНАНСИИ

Приоритетна цел на Владата, во периодот 2024–2028 година ќе биде создавање на предуслови за нов циклус на економски раст. Тој ќе се базира врз поттикнувањето на економската слобода на инвеститорите преку креирање на фер услови за сите стопански субјекти. Реализацијата на висок износ на јавни капитални инвестиции, посилна и финансиски поддржана инвестициска активност на домашните производни компании, влезот на странски компании и стабилизацијата на надворешното окружување ќе бидат основните двигатели на економскиот раст. Доколку не се случат непредвидени политички и економски нарушувања на глобално и регионално ниво, постојат услови започнувајќи од 2025 година, растот на БДП да се движи од 3,0 % до 5,0 %.

Фискалната политика во периодот 2024–2028 година ќе биде насочена кон враќање на макроекономската стабилност и поддршка на економската активност преку постепена фискална консолидација, подобрување на управувањето на јавните финансии и одржување на високо ниво на капитални расходи. Активната и одговорна фискална политика ќе биде во функција на економскиот раст при умерено и одржливо ниво на дефицит и задолженост. Свесни за тешкиот фискален товар и нарушената фискална одржливост од страна на претходната Влада (јавниот долг на крајот од 2023 година достигна рекордни 62,1 % од БДП, а во наредните пет години ни се оставени огромни плаќања само по основа на камати во износ од 1,8 милијарди евра), Владата во следниот период ќе преземе мерки за фискална консолидација со цел земјата да се врати на патеката на умерено ниво на задолженост.

Се планира постепено намалување на буџетскиот дефицит на ниво под 3,0 % од БДП. Тој ќе биде поврзан со повисоките капитални инвестиции за инфраструктурни проекти, пред сè за изградба на транспортната и комунална инфраструктура, инвестиции во енергетски капацитети и инвестиции во образовната и во здравствената инфраструктура.

Владата, при непостоење на дополнителни надворешни шокови, очекува во периодот 2025–2028 година просечната стапка на инфлација да изнесува 2,0 % - 2,5 % годишно. Владата ќе ја почитува независноста на Народната банка, со очекување дека истата преку навремени мерки и активности ќе одржува ниска инфлација, стабилност на девизниот курс и ќе се грижи за ефикасен финансиски сектор.

Очекуваното забрзување на економскиот раст, вработеноста и платите, како и постабилниот надворешен и внатрешен амбиент, ќе придонесат за забрзување на растот на депозитната база и кредитната поддршка за фирмите.

Целта на Владата е до 2028 година да се намали стапката на невработеност до 7,5%. Тоа значи дека во следните четири години во Република Македонија ќе се креираат околу 55 илјади нови работни места. Невработеноста ќе биде намалена преку остварување на висок економски раст; одржување на бизнис-климата на ниво меѓу најдобрите во светот, што ќе даде директна поддршка на домашните фирми за нови инвестиции и отворање нови работни места; привлекување на нови странски директни инвестиции; активни политики и мерки преку Агенцијата за вработување; зголемена и таргетирана поддршка за повисок принос во земјоделството; натамошна поддршка на градежништвото и врзаните дејности

преку повисок износ на капитални инвестиции; модернизација на образованието за создавање поконкурентна работна сила.

Примарна цел и приоритет на Владата во периодот 2024 – 2028 година е зголемувањето на животниот стандард на граѓаните во Македонија. За да се постигне оваа цел, потребно е да се зајакне наплатата на приходите, да се подобри ефикасноста на трошењето на јавните пари, да се сведе на нула корупцијата во јавните набавки, да се реализираат значајни инфраструктурни проекти и да се внимава за идните генерации преку обезбедување на одржливост на јавниот долг. Со цел висок степен на реализација на крупните инфраструктурни проекти, потребно е нивно стратемско планирање врзано со буџетирање.

Во наредниот период, една од главните активности на Владата ќе биде насочена кон намалување на сивата економија и поголема наплата на средства за државниот буџет. Зголемувањето на даночната основа преку интегрирање на сивата во официјална економија ќе овозможи собирање на повеќе приходи во буџетот. Ова ќе овозможи задржување на ниските даночни стапки кај останатите даноци, а во исто време и поголем износ на средства за капитални инвестиции, даночни ослободувања, субвенции и стимулации на работењето на домашниот приватен сектор и граѓаните.

Распределбата на буџетските средства е подеднакво значајна. Наспроти неефикасното трошење на јавните пари, високиот степен на корупција во јавните набавки и ниската реализација на капитални расходи за инфраструктурни проекти во изминатиот период, Владата се обврзува на искоренување на корупцијата во јавните набавки и значајно подобрување на ефикасноста и целисходноста во трошењето на јавните пари, со главен фокус на реализацијата на капиталните расходи.

Квалитетот на јавните услуги мора да се подобри. За таа цел, Владата ќе изврши целосна дигитализација на услугите на јавниот сектор. Владата се обврзува да преземе активности со цел преиспитување и рационализација на поставеноста на органите на државната управа, со можност за спојување или укинување на одредени државни органи.

За подобрување на животниот стандард на просветните, здравствените, културните и социјалните работници, на вработените во судството, полицијата и во војската и на сите вработени во јавната администрација, се планира зголемување на платите со растот на економијата. Владата ќе води посебна грижа за самохраните родители, многудетните семејства, лицата со попреченост и за болните. Социјалната помош ќе продолжи да се зголемува. За пензионерите ќе обезбедиме по 5 000 денари повеќе за пензии во првата година од мандатот. Со тоа ќе придонесеме за подобар и поквалитетен живот на највозрасните граѓани.

Владата се обврзува на создавање предвидливо даночно и регулаторно опкружување како еден од најзначајните предуслови за водење бизнис. Инклузивен ќе биде процесот на регулаторни промени во сите области значајни за функционирањето на бизнисот и граѓаните. Ќе формираме платформа за јавно-приватен дијалог.

Владата ќе обезбеди Македонија да биде меѓу земјите со најниски даноци за фирмите и граѓаните. Тоа ќе се постигне преку: задржување на рамниот данок; данокот на личен доход од 10 % нема да се зголемува; за нововработени млади лица до 29 години се предвидува даночно ослободување на данокот на личен доход; даночни олеснувања во

рамки на данокот на личен доход за фриленсери; подигнување на прагот за регистрација на ДДВ од два на три милиони денари за консолидиран промет на сопственички поврзани обврзници; се предвидува целосен поврат на данок на личен доход за секоја вработена жена со новороденче; данокот на добивка останува со стапка од 10 %; реинвестираната добивка и натаму нема да се оданочува; за привлекување на мултинационални компании кои имаат висока нето-добивка над 50 милиони евра, ефективната стапка на данокот на добивка ќе биде 5 %. Предвидуваме и враќање на даночните поволности на фирмите (признат расход) за уплатените премии за доброволно животно осигурување со цел задржување и мотивација на вработените. Царинските давачки постепено ќе се хармонизираат со царинските стапки на ЕУ. Ќе се направи ревизија на царинскиот Тарифник, адаптирано на извозно-увозните потреби на стопанството и на државата.

Капиталните инвестиции се клучниот фактор за подобрување на конкурентноста на економијата и квалитетот на живот на граѓаните. Владата во следниот период се обврзува на: капитални инвестиции исклучиво за продуктивни проекти: инфраструктурни и енергетски проекти што ќе бидат во функција на бизнис-секторот, и капитални проекти од комунална и друга локална инфраструктура за подобрување на општите услови за живот на македонските граѓани; зголемен износ на капитални инвестиции од најмалку 3 милијарди евра со значајно подобрена структура; годишен износ на капитални трансфери до 250 милиони евра за општините, вкупно 1 милијарда евра во текот на мандатот; стратемиско планирање на крупните инфраструктурни проекти врзано за буџетирање.

Владата во мандатниот период ќе се фокусира и на ревизија на системот на распределба на трансферите од централниот буџет до општините. Трансферите од централниот буџет ќе бидат во корелација со ефикасноста во наплата на изворни приходи. Врзувањето на буџетските трансфери со успешноста на општините да ги наплатат сопствените изворни приходи, ќе значи праведно оданочување и трансфер на буџетски средства до општините.

Визијата на Владата е да креираме подобро окружување за даночните обврзници и за даночните службеници, засновано на праведност, соработка, транспарентност и зајакната доверба. Со дигитална трансформација, иновативни пристапи и примена на нови технологии, УЈП ќе ги мобилизира даночните приходи кои се клучен извор на јавните финансии.

Исто така ќе воведеме механизам за независна и објективна проверка на примената на даночната регулатива во конкретни даночни контроли и други даночни постапки. Со ова ќе обезбедиме правичен и фер однос, сигурност за даночните обврзници, оневозможување субјективизам во одлучување на даночните инспектори и намалување на споровите кои се разрешуваат во судски постапки. Ќе воведеме поголема флексибилност за плаќање на заостанат даночен долг, особено кај нископриходни даночни обврзници. Понатаму, ќе ја редизајнираме процедурата за поврат на ДДВ и ќе доделуваме статус на „зелена карта“ за олеснета постапка на поврат на ДДВ. На овој начин процедурата за поврат на ДДВ ќе биде брза и ефикасна за даночните обврзници што ги исполнуваат критериумите за даночна доверба. Со оваа мерка ќе спречиме даночни малверзации и ќе обезбедиме сигурност и објективност за даночните обврзници.

Се предвидуваат активности во насока на: создавање нов интегриран електронски систем во УЈП, компатибилен со електронските системи на другите државни институции; воведување бесконтактни алатки и иновативни пристапи за контакт со даночните

обврзници; електронско издавање на уверенија и потврди и други даночни документи; организиран начин за информирање и комуникација со целни групи на даночни обврзници за нивните даночни права и обврски; кооперативни аранжмани со големите даночни обврзници; рејтинг листа на даночни обврзници со јавно објавување; воведување регулатива и процедура за издавање лиценца за даночен инспектор. Се предвидува и воведување на електронска фактура (Е-фактура) која ќе го забрза работењето помеѓу субјектите од приватниот и јавниот сектор преку електронскиот систем на УЈП.

Во смисла на модернизација на Царината, приоритет ќе биде дигитализација на Царинската управа, воведување на нови е-услуги како и електронско поднесување и издавање на документи кои во моментот физички се поднесуваат и се издаваат на шалтерите на Царинската управа. Ќе работиме на акредитација на царинската лабораторија по примерот на најсовремените европски земји.

○ ПОДДРШКА ЗА КОНКУРЕНТЕН ПРИВАТЕН СЕКТОР

Подобрувањето на условите за водење конкурентен бизнис и реформи поврзани со намалување на административните оптоварувања ќе бидат во фокусот на политики на Владата за креирање на поволна економска клима за компаниите.

Владата ќе се заложи за развоен концепт базиран на модерна индустријализација и подобрување на извозните перформанси на компаниите, преку зголемување на бројот на извозни производи кои имаат повисоко ниво на додадена вредност, зголемување на бројот на извозни компании и бројот на извозни пазари.

За таа цел, системски се поддржат домашните производни капацитети во напорите за производно, техничко-технолошко, кадровско и организациско реструктурирање со цел градење на поголема конкурентност за настап на светските пазари и поголеми можности за интегрирање во националните, регионалните и глобалните синџири на снабдување.

Истовремено, ќе се унапреди моделот за привлекување на странски инвестиции, заради гарантирање на објективност во критериумите за избор на кредибилни компании, успешност на инвестициите, поголема додадена вредност, поголеми ефекти за домашната економија и креирање на високоплатени работни места.

Реформата на правната регулатива ќе се подготвува и имплементира во соработка со приватниот сектор, а нејзина цел ќе биде намалување на правните бариери, непотребните закони, подзаконски акти, правила и процедури кои го отежнуваат водењето бизнис и ги зголемуваат трошоците. Дополнително, предвидуваме укинување на голем број парафискални давачки што ги оптоваруваат компаниите.

Од тие причини, целите на програмата за поддршка на конкурентниот приватен сектор на Владата се: повисоки стапки на економски раст на вкупната економија; подобар животен стандард за македонските граѓани; повисоко ниво на продуктивност на работниците и технолошки развој; креирање на нови високоплатени работни места, како и подобар стандард на работниците; враќање на економијата како тема во фокусот на целото општество; пораст на домашните и странските инвестиции и пораст на извозот.

Креирањето на услови за повисока конкурентност на приватниот домашен сектор ќе биде во фокусот на Владата. Нашата мисија е да го поттикнеме растот на домашните приватни инвестиции преку: оданочување на фирмите со ниски даночни стапки; предвидливо даночно опкружување; обезбедување на поволни финансиски средства за инвестиции кај производните капацитети; намалување на трошоците од парафискални давачки; обезбедување на повисок квалитет на јавните услуги со акцент на дигитализацијата; регулаторна гилотина за намалување на бирократијата; задржување на работниците во земјата и подобрување на квалитетот на нивните знаења и вештини; борба против сивата економија и подобрување на транспортната и енергетската инфраструктура.

Владата во наредниот период ќе продолжи со финансиската поддршка на инвестициите за домашните и странски компании, којашто е регулирана во Законот за финансиска поддршка на инвестициите. Планираме постапката и условите за добивање на истата да бидат ревидирани, во насока на поголем износ на поддршка за домашните компании што извезуваат и компаниите од секторите со конкурентска предност.

Ќе се воведат и единствен регистар на доделена државна помош, со цел да се спречи злоупотреба на финансиските инструменти за поддршка и нивно двојно искористување.

Владата се обврзува со цел да се поттикне одржлив раст на извозот, покрај подобрување на транспортната и енергетска инфраструктура, на реформи во трговската политика преку: рационализирање и дигитализирање на граничните процедури и зајакнување на меѓуагенциската координација за да се намалат доцнењата во царинењето и непотребните трговски трошоци со главните трговски партнери; креирање програми за промоција на извозот преку поддршка на извозно ориентираните компании во процесот на градење меѓународни брендови, поддршка на маркетиншки активности и учество на меѓународни саеми, организирање купопродажни мисии и други промотивни настани за извозно ориентирани компании; склучување на нови договори за слободна трговија заради зголемување на нивото на слободна трговија и опфат на поголем број производи што би се извезувале.

Владата ќе им помага на компаниите што се извозно ориентирани на едно место да ги добијат информациите за потребната документација за пласман на производот на одреден пазар.

Во фокусот на Владата се и микро, малите и средните претпријатија (ММСП) кои се најбројни во домашната економија. За да се зголеми пристапот до финансии на ММСП, Владата ќе обезбеди: доекипирање на Развојната банка со стручен кадар којшто ќе го олесни пристапот на ММСП до кредитните линии преку подобрување на бизнис-планирањето и известувањето, за што ќе се креираат програми во соработка со консултантски куќи; бројот на банки што партиципираат во кредитните линии од ЕБРД, ЕИБ и други меѓународни финансиски институции ќе се зголеми, со воведување на стимулативна (пониска) камата за банките зависно од износот на пласирани средства; и заедно со стопанските комори и Развојната банка, ќе организираме редовни форуми за средниот менаџмент на ММСП, со цел да се подобри квалитетот на изработка на проектната документација и информираноста за постојните можности за финансирање.

Владата се обврзува да спроведе бројни активности за реформирање на тековниот систем за привлекување на странски директни инвестиции преку:

- Изработка на ревидирана Стратегија за привлекување на странски директни инвестиции 2025–2035 година, како платформа за долгорочна активност за нови гринфилд и браунфилд инвестиции, мапирање на индустрии со фокус на високотехнолошки дејности, институционални промени и редизајнирање на системот на финансиска поддршка;
- Ќе креираме единствена Агенција за странски инвестиции и извоз, преку спојување и рационализација на постоечките агенции. Агенцијата ќе обезбедува услуги за инвеститорите по системот на one-stop shop, како во однос на информации и совети, така и постинвестициски, како aftercare.
- Финансиската поддршка ќе се базира на објективни критериуми;
- Ќе обезбедиме целосна инфраструктурна и логистичка поддршка во индустриските зони;
- Ќе го обновиме брендирањето на Македонија како поволна инвестициска дестинација и ќе обезбедиме светска промоција;
- Странските инвеститори и сите релевантни комори ќе бидат консултирани при носење на нова регулатива;
- Објективни критериуми и предвидливи постапки за издавање на дозволи за престој и работа на врвниот менаџмент, високообразован стручен кадар, експерти на меѓународни организации и припадници на македонската дијаспора.

Посебна задача на Владата ќе биде полесно вклучување на домашните компании во ланецот на доставувачи на странските компании кои инвестирале во Македонија. Активностите ќе придонесат за трансфер на технологии и know-how преку бизнис-соработка на домашните со мултинационалните компании, како и зголемување на вработеноста.

Сивата економија сериозно ја нарушува конкурентноста на фирмите кои редовно и дисциплинирано плаќаат даноци, придонеси и други јавни давачки од кои се финансираат сите потреби на буџетот. Намалувањето на сивата економија ќе создаде рамен терен за игра на фирмите и нивна поголема конкурентност. Затоа, во наредниот период Владата се обврзува:

- Да го дигитализира и да го поедностави регистрирањето на микро и мали фирми, како и пријавувањето на работници ангажирани на пократок рок и сезонски, посебно во дејностите трговија на мало, градежништво и други услужни дејности;
- Да ја подигне јавната свест за предностите од формализација на бизнисите и пријавување на работниците заради нивна поголема социјална заштита и еднаквост на сите пред законите;
- Да ја заштити електронската трговија од нерегистрирани трговци со измени на законодавството и да гарантира плаќање на даноци.

Ќе спроведеме регулаторна гилотина на обемните прописи што ги засегаат граѓаните и компаниите. Тоа ќе опфати скенирање на законски и подзаконски акти, процедури и постапки, со предлози за укинување или поедноставување на сите што се непотребни или преобемни. За следење и контрола на парафискалните давачки, ќе изработиме дигитален регистар во кој ќе се внесат сите парафискални давачки кои се наплаќаат на централно и локално ниво. Во рамките на Службен весник ќе се направи и е-Регистар на закони и

подзаконски акти по области. Овие алатки директно ќе влијаат во насока на подобрување на бизнис-климата, намалување на бирократијата и корупцијата. Преку инклузивен процес, очекуваме голема и активна поддршка од бизнис-заедницата, институциите, стопанските комори и граѓаните за успешно детектирање на проблематичните регулативи и подобра реализација на овој проект.

Со интеграција на информациите за сите лиценци и дозволи со кои располагаат правните и физичките лица во Македонија, ќе се поттикне сигурност во правниот систем. Институциите во разни постапки ќе ги преземаат информациите од овој регистар по службена должност, наместо да ги бараат од странките во постапката. Оваа поволност ќе значи и поголема информираност на граѓаните и поголема бизнис-соработка.

Целосно ќе се поврзе трговскиот регистар со Централниот регистар на население. Промените на личните податоци на физичките лица, по автоматизам ќе значи промена на податоците во регистарот на компании. На тој начин ќе се намали бирократијата, односно ќе се намалат обврските за известување, времето и трошоците за фирмите.

Во функција на заштита на конкуренцијата, ќе го зголемиме административниот капацитет, кадровската екипираност и буџетската поддршка на Комисијата за заштита на конкуренцијата со цел унапредување на нејзината независност и оперативност.

Претприемачкиот дух на младите и на лицата со искуство кои имаат нови идеи за почнување на бизнис мора да се поддржи, затоа што истиот креира потенцијал за раст на економијата.

Владата се обврзува на силна поддршка на стартапите во Македонија преку:

- Измени на законската регулатива во насока на поттикнување и поддршка на претприемачките иницијативи;
- Ќе се пристапи кон промоција, ревидирање и носење законска регулатива за формален ризичен капитал (venture capital) и збирно финансирање (crowdfunding), со цел да се зголеми конкуренцијата и пристапот до финансирање на стартап компаниите;
- Државните простории што не се во употреба ќе се пренаменат во деловни простории кои за минимален надомест ќе можат да ги користат стартап фирмите.

Ќе се овозможат даночни поволности за поддршка на научни истражувања, применети (индустриски) истражувања и експериментални истражувања. Во рамки на поддршката како Влада ќе обезбедиме поволности за покривање на оперативните и капитални трошоци.

○ ПОДДРШКА ЗА ИНОВАЦИИТЕ И ИКТ СЕКТОРОТ

Создавање модерна дигитална економија ќе биде еден од врвните приоритети на Владата. Долгорочно, плански и системски – наместо ad hoc - во соработка со стручната, научната заедница и невладиниот сектор, а посебно со коморите, ќе се работи на креирање и усвојување на модерни политики и стратегии за развој на дигиталната економија, ИКТ секторот, вештачката интелигенција, иновациите и стартап екосистемот.

Технолошките иновации и примената на дисруптивните технологии како што се вештачката интелигенција, cloud, big data, IoT, блокчеин, metaverse, VR/AR, RPA, сензори,

роботи, дрoнови, паметни градови, 5Г, платформска економија се клучни за понатамошната трансформацијата на македонската економија - од трудоинтензивна во економија базирана на знаење.

Со оглед дека главниот извор за квалификувана работна сила е формалното ИКТ образование, неопходно е да се работи на унапредување на квалитетот и квантитетот на „технолошкиот талент“. Затоа планираме:

- Измени во наставните програми во основното и во средното образование кои се однесуваат на новиот дигитален свет;
- модул за обука за средношколци и студенти за стекнување на средно ниво на дигитални вештини;
- Проширување на квотите на ИКТ факултетите, модернизирање на програмите, воведување на мастер програми од доменот на дисруптивните технологии, поддршка за набавка на инфраструктура и развој на компетенции;
- Систем на ваучерска поддршка за дипломираните студенти да посетуваат сертифицирана ИТ обука на напредно ниво;
- Поддршка на приватниот сектор за напредни ИКТ обуки на работната сила;
- Проширување на обемот на програмите за преквалификација на работна сила во ИКТ работна сила;
- Напредни ИКТ обуки за невработени лица - во соработка со приватни провајдери и државни универзитети, преку ваучерска поддршка;
- Обуки за сајбер безбедност: во соработка со академската заедница ќе бидат спроведени обуки за безбедност на Интернет, чија цел е зголемување на свеста кај децата и младите, нивните родители и наставници за потенцијалните закани од нарушување на приватноста на Интернет.

Владата ќе изработи развоен проект и студија за мултифункционален технолошко-иновациски парк, во насока на привлекување на компании со висока технологија и воведување и развој на нови технологии.

Како Влада ќе обезбедиме дополнителна поддршка на интернационализацијата на домашните ИКТ компании, како и поддршка на извозно ориентираните софтверски компании. Ќе вложуваме во поголема конкурентност на македонските производи и услуги на светските пазари, преку дополнителните регулаторни и даночни олеснувања, субвенционирање на обуки и едукација од областа на дисруптивните технологии.

Преку дополнително финансирање на апликативната наука и развојот и истражувањата (R&D), ќе овозможиме поддршка за отворање на институти од доменот на дисруптивните технологии, креирање на модерни инструменти и воведување на строги правила за финансирање само на иновативни и високотехнолошки компании. Ќе поддржиме отворање на технолошки паркови и програми за инкубација и акцелерација, обезбедување на дополнителни даночни олеснувања заради привлекување на инвеститори и VC фондови. На тој начин, ќе се креира поволно опкружување за развој на македонските иновации и создавање на интелектуална сопственост.

Владата ќе даде силна институционална и законска поддршка на иницијативи за поголема и полесна имплементација на новите технологии во финансиската сфера - финтек (FinTech). Идната Влада ќе работи на овозможување на целосна функционалност

на платформите за електронски трансфер на средства преку Интернет што ќе вклучува испраќање и примање средства. Активно ќе се работи да овозможиме глобалните платежни процесори да бидат достапни во Македонија.

Владата ќе предвиди законски можности за препознавање на категоријата „фриленсер“, како лица што работат на далечина на проекти преку дигитални платформи, по примерот на европски држави предводници во оваа област. Ќе се овозможи даночен пакет за овие лица со даночни ослободувања во зависност од висината на нивните месечни примања.

Предвидуваме воведување на обновлива виза за престој на дигитални номади, односно за странци кои би сакале да поминат помеѓу 3 и 12 месеци живејќи во Македонија, под услов да имаат обезбедена работа на далечина кај работодавец од странство и редовни месечни примања.

Ќе се поддржат GovTech програми за соработка на јавните институции со стартапи и иновативни компании за решавање на проблеми на граѓаните на централно и локално ниво и севкупниот развој на екосистемот: онлајн содржини и мобилни апликации, хакатони, поддршка за учество на меѓународни натпревари, олимпијади и специјализирани обуки на талентирани ученици и студенти, дигитални содржини за деца или млади, апликации што користат отворени податоци.

По сеопфатната ревизија на досегашното работење на Фондот за иновации, значаен фокус во делот на иновациите ќе биде ставен на програми за поддршка на ИКТ секторот, технолошкиот развој на домашните компании и иновациите.

Во смисла на поддршка на дигитална трансформација на бизнис секторот се предвидува робусна институционална и финансиска поддршка за: во соработка со високообразовните институции и приватниот сектор, ќе се формира Дигитален иновациски центар кој на едно место ќе обезбеди поддршка за фирмите промовирање на придобивките од дигиталната трансформација; креирање на стратегии за дигитална трансформација; набавка на решенија и нивна технолошка интеграција; користење на зелени технологии и „ecofriendly“ практики; развој на вештини кај вработените за примена на новите технологии (вештачката интелигенција, cloud, big data, IoT, блокчеин, metaverse, VR/AR, RPA, сензори, роботи, дророви, паметни градови, 5Г, платформска економија), работа со податоци, бизнис-анализи и предвидувања, агилни методологии, електронска трговија; и промовирање на отворени иновации, односно соработка со стартапи, иновативни компании и институти.

○ ПРОДУКТИВНИ И ВИСОКОПЛАТЕНИ РАБОТНИ МЕСТА

Владата ќе работи на зголемување на квалитетот на работната сила преку формалното образование, континуирани обуки, програми за преквалификација и доквалификација, со цел зголемување на вработеноста, продуктивноста и отворање на нови високоплатени работни места. Во инклузивен процес со претставниците на бизнис секторот, средните училишта и факултетите, и сите релевантни државни институции и невладиниот сектор ќе пристапиме кон сеопфатна анализа на пазарот на труд, со цел детектирање на системските слабости и недостатоци, како и можностите за негова модернизација.

Нашата цел е до крајот на 2028 година да отвориме нови 55 000 работни места.

Преку програми на Агенцијата за вработување насочени кон мерки за вработување на млади, создавање на вештини и квалификации, преквалификации и доквалификации на ранливите категории, обуки за вештини потребни за пазарот на труд, поддршка на претприемливоста, како и кофинансирање на обуки за користење на нови технологии ќе обезбедиме буџет од 150 милиони евра.

Агенцијата за вработување ќе прерасне во ефективен посредник помеѓу работодавците и работниците. Нејзините активности ќе вклучуваат и посредување при вработување, имплементирање пакети на мерки и услуги насочени кон долгорочно невработените, жените, младите, лицата без квалификации и маргинализираните групи. За лицата без квалификации кои се долгорочно невработени и лица кои се приматели на гарантирана минимална помош ќе се овозможат програми за дополнително стручно образование и обуки за стекнување практични вештини согласно со барањата на пазарот на труд.

Ќе направиме комплетна реформа на активните мерки на пазарот на труд за да можат да се постигнат вистински ефекти. Спроведувањето на овие мерки ќе биде во инклузивен процес преку интергирање на бизнис-заедницата и коморите со Агенцијата за вработување. Ќе се реформира и системот на давање на услуги за вработување. Ќе го утврдиме бројот на дефицитарни работни позиции, за кои ќе обезбедиме државни финансирани програми за преквалификација.

Во смисла на подобрување на состојбите, ќе предвидиме:

- Државата ќе им даде можност на лицата вработени во јавниот сектор полесно да најдат работа во приватниот сектор;
- поголема флексибилност на работното време кај новите родители во првите години од родителството (работа од дома, флексибилност во користење на работни саати во текот на неделата согласно со уредувањето на работењето на работодавачот);
- Поголема флексибилност на работното време кај оние вработени што се стремат кон доедукација и доусовршување;
- пробен период за нововработените каде што работодавците би имале флексибилност да оценат во првиот месец од работата;
- Ќе направиме целосна промена на концептот за безбедност и заштита при работа со што фокусот ќе биде насочен кон превенција;

Ќе направиме целосна класификација, систематизација и оптимизација на законите и подзаконските акти кои ја регулираат областа на трудовата политика и политиката на социјална заштита.

○ **НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕМОГРАФИЈА**

Владата се обврзува да го стави демографскиот развој во прв план како област од клучно значење за економскиот развој, стабилноста на државата и националната безбедност. Македонија се соочува со растечки проблем на депопулација кој е предизвикан од долготрајниот, негативен природен прираст, како и растечкиот број млади и образовани луѓе кои одлучуваат да ја напуштат Македонија. Кон ова, институционално и програмски

мора да се насочуваат моделите за демографска обнова, стимулирање на останувањето во Македонија и вработувањето.

Од тие причини ќе ставиме фокус на заштитата и поддршката на семејствата, особено на оние со повеќе деца и ќе усвоиме нов пристап кон младите луѓе, кој ќе им овозможи достапно образование, поволен животен стандард и човечко достоинство со цел намалување на бројот на оние што се присилени да ја напуштат Македонија. Еден од најважните услови за подобрување на демографската слика на Македонија е стабилноста и сигурноста на работните места и отворени можности за стопанисување, посебно за младите луѓе, со примања што можат да ги задоволат трошоците на просечната потрошувачка кошничка и трошоците за одгледување деца.

Свесни за демографските предизвици со кои се соочува Македонија и стапките на фертилитет кои се влошуваат, Владата ќе ги унапреди постојните и ќе воведо нови мерки за поддршка на родителите и тоа:

- Зголемена еднократна финансиска поддршка за првородено дете;
- Драстично зголемување на еднократна финансиска поддршка за второродено дете;
- Воведување еднократна финансиска поддршка за близнаци, третородено и секое наредно родено дете.

За мајките кои се вработени предвидуваме дополнителна финансиска поддршка по завршување на породилното отсуство и тоа:

- една година поврат на уплатен данок на личен доход за првородено дете;
- две години поврат на уплатен данок на личен доход за второродено дете;
- поврат на уплатен данок на личен доход за третородено и секое следно родено дете, кој ќе трае до полнолетството на првороденото дете.

За фирмите кои ќе вработат мајки на три или повеќе деца предвидуваме ослободување од плаќање на придонеси од задолжително здравствено и осигурување во случај на невработеност, како и данок на личен доход во период од три години сметано од денот на вработувањето, со обврска работодавачот мајката да ја задржи на работно место онолку години колку што се користи мерката.

Ќе воведеме можност секоја жена без разлика на имотната состојба или бројот на деца што ги има, да добие до шест бесплатни оплодувања ин витро.

Владата повторно ќе ја воспостави и ќе ја подобри мерката „Купи куќа за млади“, преку: исплаќање субвенции на месечна рата за изградба на куќа или исплаќање на субвенции за почетно учество при добивање на кредит за изградба на куќа; за младите парови кои ќе се преселат на село, ќе се изработи програма со која ќе овозможиме еднократна финансиска поддршка за купување, градење или проширување на куќа; Предвидуваме продажба на државно неизградено земјиште по повластена цена по квадратен метар, како и неколку бесплатни типови на проекти за изградба на куќа со што дополнително би се намалиле трошоците на семејството и ќе поддржиме енергетско ефикасно реновирање на домовите на младите.

За Владата ќе претставува врвен приоритет во мандатот да работи на создавање на услови за намалување на листата на чекање за прием во детските градинки. Недостатокот на градинки е една од причините за намален наталитет и силно изразено намалување на

вкупното население во државата. Со цел остварување на брзи резултати ќе работиме на преадаптација на неискористениот простор во јавните установи.

Проширувањето на мрежата на установи за згрижување и воспитание на деца од предучилишна возраст е наш приоритет, со цел намалување на листата на чекање на прием на деца во детските градинки, отворање на нови бизниси и поголема вклученост на родителите на пазарот на трудот. Финансиската помош ќе опфати даночно ослободување во висина до 30 000 евра за отворање на приватна детска градинка или набавка на опрема во зависност од капацитетот на згрижување и локацијата.

Дополнително предвидуваме и продажба на градежно земјиште по поволни услови или изнајмување на неискористени објекти во државна сопственост, а во соработка со општините ќе овозможиме и ослободување од комунални такси. Се обврзуваме да понудиме неколку типови готови проекти за градба на детски градинки со различен капацитет, за да се намалат трошоците за отворање на нови детски градинки.

Посебниот додаток е паричен надоместок кој го остваруваат деца со попреченост до 26 години живот. Како Влада се обврзуваме да ги зголемуваме трите видови поддршка за корисниците секоја година од мандатот согласно со порастот на трошоците на живот и на овој начин да помогнеме во финансиската состојба и условите за живот на најранливите групи на граѓани во нашата држава. Воведуваме асистенти и стручни соработници во детските градинки како дел од воспитно-образовниот процес кои ќе овозможуваат активно и рамноправно учество за сите деца. Притоа ќе обезбедиме можности за максимално развивање на потенцијалите на секое дете.

Децата што се ставаат под старателство, најчесто поради смртта на родителите, се згрижуваат во семејство на нивни блиски роднини. Во моментов овие семејства не добиваат никаков надоместок. Од тие причини, како одговорна Влада ќе овозможиме овие семејства да добиваат надоместок за згрижување со кои ќе се покриваат трошоците на децата, во висина на минимална плата.

Предвидуваме и зголемување на бројот на згрижувачки семејства со зголемување на надоместокот за згрижено дете.

Владата ќе дефинира системска и сеопфатна програма за поддршка за лицата кои ќе се вратат од странство. За таа цел предвидуваме:

- Фирмите да се ослободат од плаќање данок на личен доход за период од една година, за сите лица кои живееле во странство најмалку една година, а ќе се вратат да живеат во Македонија со однапред утврдени услови;
- Доколку се врати дефицитарен кадар, утврден според посебна програма, ослободувањето ќе вклучи и дел од придонесите што ги уплаќа фирмата за лицето;
- Мерки за отворање нови компании - грантови и помош за развој на бизнисот на квалификувани иселеници што ќе одлучат да отворат компанија во Македонија;
- Олеснување на условите за купување земјиште за изградба на сопствен дом;
- Олеснети процедури за добивање македонско државјанство за иселениците од Македонија.

Ќе предвидиме поддршка за отворање на научен институт за демографски истражувања, миграциска и популациска политика, во рамки на новата институционална поддршка на справувањето со демографските предизвици.

○ **ЕНЕРГЕТСКИ СЕКТОР ВО СЛУЖБА НА МАКЕДОНИЈА**

Визијата на Владата е еколошки, конкурентен и стабилен енергетски систем кој се темели на принципите на сигурност, ефикасност, одржливост и независност. Предвидуваме сериозни повеќегодишни и долгорочни инвестиции во енергетска инфраструктура и капацитети кои ќе гарантираат енергетска стабилност и независност на државата, но и домашно производство на енергија како гарант за конкурентност на македонската економија.

За остварување на енергетска независност, Владата ќе ги преземе следниве мерки:

- Континуирано и одржливо производство на електрична енергија;
- Зголемена искористеност на обновливите извори на енергија;
- Зголемување на енергетската ефикасност на јавните објекти и на домаќинствата;
- Гасификација на домаќинствата, стопанството и јавниот сектор во Македонија;
- Функционален и ефикасен преносен електроенергетски систем;
- Подобрен квалитет на системот за дистрибуција на електрична енергија;
- Дополнително развивање на системи за топлификација;
- Политики за развој на енергетиката и
- Политики за развој на рударски капацитети и минерални сировини.

Владата ќе иницира ревизија на тарифниот систем за снабдување со електрична енергија и ќе предложи укинување на тарифата за пристап на мрежа.

Предвидуваме програма за грантови и поволни кредити за 150 илјади домаќинства во еден мандат за сопствениците на приватните куќи и станови. Поддршката ќе се однесува на поставување нови енергетски ефикасни фасади, прозорци и врати, како и субвенции на граѓаните до 50 % од цената за набавка и инсталација на енергетски ефикасна опрема: сончеви колектори, топлински пумпи, како и фотоволтачини електрични централи (ФЕЦ) за производство на електрична енергија за сопствени потреби.

Домаќинствата ќе имаат можност да го продаваат вишокот од произведена електрична енергија, по подобри услови, со промена на постојната регулатива. Предвидуваме и промени и начинот на пресметка за исплата на продадената вишок произведена енергија.

Ќе изработиме проектна и техничка документација за промена на горивото и за употреба на чисти горива и технологии за загревање на јавните објекти во Македонија. Дополнително, ќе инвестираме во промена на системите за загревање на јавните објекти кон системи со нулта емисија на цврсти честички

Ќе пристапиме кон развој на дистрибутивни мрежи на природен гас со што ќе овозможиме гасот да биде директно достапен до домаќинствата, индустриските и други стопански објекти и јавни установи. Со цел дополнително да се забрза процесот на гасификација, во населените места кои се наоѓаат на поголемо растојание од магистралните гасоводи, ќе се пристапи кон изградба на складни платформи за

природниот гас. Со ваквите системи се овозможува природниот гас да стигне до гасните дистрибутивни мрежи низ населените места и да биде достапен до секој кој сака да го користи. Во рамки на оваа мерка, се предвидува субвенционирање на приклучокот до дистрибутивната мрежа со цел да овозможиме природен гас за секое домаќинство.

Со изградба на дистрибутивните мрежи и складните платформи за природен гас се очекува намалување на трошоците на граѓаните и другите економски субјекти за затоплување и користење на топла вода, како и значајно намалување на загадувањето на воздухот.

Ќе се зајакне капацитетот на Државниот инспекторат за техничка инспекција со цел подобрување на квалитетот на електричната енергија за да се обезбедуваат стабилни вредности на напонот кај крајните потрошувачи.

Владата предвидува инвестиции во рударско-енергетскиот комбинат (РЕК) „Битола“. За продолжување на животниот век на термоелектричните центри во РЕК „Битола“ се планира отворање на новите рудници „Живојно“. Со нови количини јаглен се гарантира стабилно работење на ТЕЦ Битола во наредниот период со искористување на домашните ресурси како приоритет наместо зголемен увоз на јаглен од странство.

Ќе спроведеме ревитализација и модернизација на ТЕЦ Битола што ќе даде повеќе позитивни ефекти:

- Намалување на емисијата и мисијата на SOx и прашина во гранични вредности според европските директиви и законодавство;
- Подобрување на амбиенталниот воздух во околината на РЕК Битола и градот Битола;
- Позитивно влијание врз климатските промени;
- Намалување на бучавата на постројката;
- Производство на гипс и негово можно пласирање на пазарот;
- Социо-економски аспекти и подобри услови за вработените и населението кое живее околу РЕК Битола;
- Намалување на респираторните болести и екстерните трошоци (намалено отсуство од работа, зголемени трошоци за лекови).

Владата ќе разгледа можности со кои ќе се продолжи работниот век на ТЕЦ Осломеј преку негова модернизација. Пристапот подразбира зголемена ефикасност на блокот и намалување емисиите на CO₂, SOx, NOx и прашина во согласност со дозволените гранични вредности на емисии во ЕУ.

Владата ќе планира гасификација на ТЕЦ „Неготино“ и продолжување на животниот век на енергетскиот капацитет.

Владата предвидува електрична централа со високи еколошки стандарди која ќе биде производствен енергетски објект во Битола со кој би започнала енергетската транзиција на РЕК Битола.

Владата ќе ги разгледа можностите за финансирање и планирање на Рударско-енергетски комплекс во Источна Македонија.

Со сеопфатни активности, Владата ќе реализира проект за централно греење во Битола, Могила и Новаци.

Со цел да се намали емисијата од штетни гасови и загадувањето, се планира изградба на когенеративна постројка на гас за добивање на електрична и топлинска енергија во околината на Скопје со цел да може да се планира развој на дистрибутивна мрежа за топлинска енергија. Предвидуваме проширување на дистрибутивната мрежа за топлинска енергија во поголем дел на градот Скопје.

Водени од искуството на стручната јавност, а како резултат на сите досегашни неуспешни тендери, ќе изработиме нова физибилити студија, која ќе даде можност за оптимизирање и избор на најдобар проект за искористување на сливот на реката Црна од ХЕЦ Тиквеш до Расимбегов мост.

Предвидуваме изградба на тунел за пренасочување на водите од реката Вардар во реката Треска и нивно максимално енергетско искористување во трите хидроелектрични центри Козјак, Св. Петка и Матка. Владата ќе започне со креирање на финансиска конструкција во соработка со меѓународни финансиски институции за изработка на проектна документација и изградба.

Предвидуваме изградба на шест мали хидроцентрали по течението на река Злетовица, кај брана Кнежево и дво околина на општините Пробиштип и Кратово.

Владата активно ќе работи на диверзификација на изворите за производство на електрична енергија, преку:

- довршување на ветерен парк Богданци;
- поддршка на инвестиции во нов ветерен парк на потегот Штип, Радовиш и Карбинци;
- Ветерен парк Миравци;
- Ветерен парк на планински масив Илинска, Плакенска и Бигла;
- Владата во наредниот период со интензивна динамика ќе се пристапи кон реализирање на следниве проекти за гасификација: изградба на Магистрален гасовод Гостивар – Кичево; изградба на Магистрален гасовод Свети Николе – Велес; изработка на проект за Магистрален гасовод Битола – Ресен – Охрид – Струга; изградба на крак за ТЕЦ Неготино.
- Интерконективен гасовод со Грција, Србија и Косово.

Владата ќе работи на реконструкција и доизградба на електропреносната мрежа низ државата за обезбедување квалитетен пренос на електричната енергија.

Владата ќе работи на систем за складирање на енергија во батерии.

Ќе ја подобриме регулативата со донесување на Закон за геолошки истражувања и Закон за рударство, со кои ќе ги уредиме геолошките истражувања и експлоатацијата на минералните сировини, согласно со начелото за рационална и одржлива експлоатација и заштита на животната средина. Ќе изработиме Стратегија за одржливо искористување и експлоатација на минералните сировини, како и имплементација на катастарот на наоѓалишта и појави на минерални сировини.

Ќе ја регулираме експлоатацијата на песок од речни корита со цел одржување на стабилност на реките и создавање на рамноправни услови на субјектите кои ги одржуваат речните корита.

Владата во наредниот период ќе се завземе за отворање на рудници во близина на Стогово, Тајмиште, Плавица (Црн Врв) и Лојане.

○ РАЗВИЕНО ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Владата во наредниот четиригодишен мандат има план и визија за ревитализација на водењето на земјоделските политики. Планираме реформи кои суштински ќе се зафатат со решавање на најесенцијалните прашања и предизвици што ги оптоваруваат земјоделците. Нашата заложба е преку зголемување на конкурентноста да дојдеме до приспособување на македонската земјоделска политика кон онаа на Европската Унија.

Ќе се обезбедат подобри услови за живот во руралните средини преку активни мерки за запирање на процесот на депопулација во овие средини. Преку активен однос на сите општествени чинители, а најмногу од самите земјоделци, ќе овозможиме тие да бидат во центарот на креирањето на мерките и инструментите за нивна поддршка. Основна мисија на нашите политики ќе биде изградба на одржлив земјоделско-прехранбен сектор кој ќе обезбеди соодветен доход на земјоделците и доволно производство на храна по достапни цени за населението во Македонија.

Од тие причини нашиот фокус ќе биде насочен на трите основни цели:

- Зголемување на конкурентноста и подобрување на доходот на земјоделците;
- Воведување нови технологии и иновации со кои ќе се намалува влијанието на неповолните климатски промени;
- Развој на руралните средини со цел задржување на населението, а посебно младите преку инвестирање во инфраструктурата и инвестиции за нови работни места во овие средини.

Се обврзуваме на реформа во начинот на поделбата на финансиските средства со која нашиот фокус ќе биде ставен на обезбедување на поддршка која е наменета за активните земјоделци. Преку обезбедувањето на неколку видови финансиски поддршки чијшто максимален износ би доспеал и до 180 милиони евра годишно, планираме да влијаеме во делот на зголемувањето на процентот на програмата за рурален развој.

Планираме да ги зајакнеме капацитетите за користење на претпристапните фондови од ЕУ – ИПАРД како дополнителни средства за поддршка на инвестициите и руралниот развој.

Со мерките за директни плаќања ќе им се помогне на земјоделците да обезбедат стабилно ниво на доход.

Со цел да спроведеме исполнување на мерките од политиката за рурален развој ќе се воведат повеќегодишна буџетска програма за рурален развој, во која целокупниот буџет ќе биде детерминиран на почеток на програмата и ќе се реализира во континуитет. Ова ќе биде направено за подолг временски период како и за периодот на ИПАРД, со што ќе се постигне целосна компатибилност во целите на националната програма со инструментот на ЕУ и истовремено ќе се забрза динамиката на развојот.

За да се изгради одржлив и конкурентен земјоделски сектор, со задоволни производители кои остваруваат соодветен доход со што ќе се подобри квалитетот на живеење во македонските села, ќе се спроведуваат земјоделски политики со мерки за

поддршка на доходот и мерки за поддршка на инвестициите во програмата за рурален развој.

Директните плаќања ќе бидат основната мерка за доходовната поддршка за земјоделците. Тие ќе бидат предмет на детални анализи со цел средствата од мерките да стасаат до активните земјоделци и секторите кои во минатото претрпеа значителни штети. Во насока на трансформација на мерката и нејзино развојно насочување, ќе биде изработена нова реонизација на земјоделското производство и поддршка на подобното производство по реоните. Ќе се пристапи кон изработка на динамика за трансформација на мерката за нејзино хармонизирање со мерките на заедничката земјоделска политика на ЕУ, водејќи сметка овој процес да не наштети на кој било од секторите.

Во фокус ќе бидат традиционалните сточарски гранки, пред сè овчарството, козарството и говедарството. Кај овие гранки значително ќе ја зголемиме поддршката и до 50 %, со посебен акцент на бројлерското производство. Ќе ја зголемиме и поддршката во производството на месо, млеко и јајца.

Во растителното производство ќе ги задржиме плаќањата по површина, со тоа што ќе го намалиме бројот на подмерките со цел да им олесниме на земјоделците во процесот на аплицирањето. За одделни стратешки производи ќе се креираат дополнителни плаќања за предадено производство, а со цел во овој преоден период овие сектори и понатаму да ја зајакнуваат конкурентноста.

Инвестициите се клучни за зголемување на конкурентноста и подобрување на доходот на земјоделците. Нашата цел е интензивна поддршка на инвестициските проекти на земјоделските стопанства. Со учество на неповратни средства во висина над 50% (во зависност од типот на проектите), ќе бидат поддржувани оние проекти со кои земјоделските стопанства ќе се зголемуваат и модернизираат, ќе воспоставуваат стандарди на производството со што ќе придонесат за квалитетот на производите.

За да се подобри конкурентноста на земјоделските производители на пазарот, и да се подобри пласманот на земјоделските производи, значајни средства ќе бидат наменети за инвестиции со кои земјоделците ќе додадат вредност на примарните производи. Покрај ова, со овие инвестиции ќе може да се одложи пласманот на производите со цел да се избегнат пиковите на понудата и намалувањето на цената и ќе се придонесе за зачувување на некои традиционални преработки.

Како одговорна Влада ќе се фокусираме и на поддршката за воведување на нови технологии и иновации со кои ќе се намалува влијанието на неповолните климатски промени. За да обезбедиме одржливост на земјоделскиот сектор и производство на храна, нашата основна заложба е да ги применуваме препораките од целите за одржлив развој на ООН, како и на стратегијата на ЕУ „од фарма до вилушка“, која е позиционирана во срцето на „Зелениот договор“. Значајна цел од стратегијата „Од фарма до вилушка“ е достигнување на органско земјоделско производство на површина од 25 % од вкупната обработлива површина.

Со цел зголемување на конкурентноста на земјоделските преработки во насока на обезбедување на сигурен пласман на примарните земјоделски производи во време на зголемена понуда на пазарот континуирано ќе инвестираме во преработувачките капацитети.

Владата ќе преземе активности да се помогне во рестартирањето на винарските капацитети.

За подобрувања во дејноста и ефикасно реализирање на програмите ќе бидат донесени нови законски решенија за усогласување на надлежностите на водостопанските претпријатија и останатите институции од дејноста. Ќе се работи на подобрување на капацитетот на државните водостопански инспектори.

Владата ќе го интензивира акцискиот план за реконструкција на постојните и изградба на нови системи за наводнување и водостопанска инфраструктура, а со цел земјоделците успешно да се справат со последиците од глобалното затоплување и климатските промени.

Ќе бидат изработени развојни планови за секој хидросистем со биланс на води, култури и ќе бидат утврдени потребите за нивна санација, модернизација, дигитализација и просторен приказ на водостопанските објекти, наводнуваните површини и евиденција на водокорисниците. Ќе се изврши модернизација на пумпните станици, ќе се набават нови онаму каде што е потребно, но и ќе се изврши поврзување на водостопанските информациски системи со останатите системи воспоставени во Министерството.

Планираме инвестиции насочени кон постојната водостопанска инфраструктура во хидросистемите: Водостопанство Свети Николе, ХМС „Брегалница“ - Кочани, ХМС „Тиквеш“ - Кавадарци, ХМС „Липково“ - Куманово, ХМС „Турија“ – Струмица, Водостопанство „Полог“ - Гостивар. Предвидуваме и реализирање на втората и на третата фаза на Хидросистемот „Злетовица“ за наводнување на 4 500 хектари земјоделска површина, како и реализација на зафатот на реката Плаваја кај с. Подареш, Радовишко со повеќе намени: водоснабдување, наводнување и енергетско искористување.

Во борбата со климатските промени зачувувањето на дрвата и шумите во Македонија претставуваат врвен приоритет. Од тие причини ќе понудиме нов пристап во развојот на шумарската дејност, што ќе подразбира воведување на нови информатички технологии како и воспоставување на современ шумарски информативен систем.

Со цел задржување на населението кое живее во руралните средини, а посебно младите, предвидуваме системски и структурни инвестиции во инфраструктурата и нови работни места во овие средини. На овој начин, ќе го намалиме иселувањето, а ќе овозможиме и шанса за враќање на жители во руралните средини. Ги предвидуваме следните мерки: неповратни средства за млади земјоделци; поддршка на проекти за жени-земјоделки; поддршка на земјоделски задруги во руралните средини и поддршка за формирање на организации на производители и интерсекторски организации; поддршка на формирање на мали и средни претпријатија во рурални средини; финансиска поддршка за млади брачни парови кои ќе се вратат во руралните краишта и ќе започнат бизнис; инвестиции во проекти за подобрување на инфраструктурата во селата; поддршка на локални акциски групи за проекти во рурални подрачја; поддршка за зачувување на руралните предели и нивните традиционални карактеристики.

Особено е значајно поврзувањето во единствен систем на министерството и останатите институции задолжени за спроведување на земјоделските политики. Со тоа ќе се овозможи да нема застој во спроведувањето на мерките и инструментите. На тој начин, земјоделците целосно ќе бидат ослободени од обврски да одат по институциите заради

обезбедување на најразлични документи. Тоа ќе придонесе за брзи информации за состојбите на пазарот и пласманот на производите, како еден од посериозните проблеми на земјоделците.

Користењето и управувањето со земјоделското земјиште ја претставува и основната системска слабост на секторот. Нашата цел е да ги надградиме политиките за поефикасно управување со земјоделското земјиште. Исто така ќе го интензивираме процесот на консолидација и доделување на државното земјиште. Владата предвидува формирање на Агенција за управување со земјоделско земјиште која ќе ги преземе сите активности за целосно и ефикасно управување со земјоделското земјиште и пасиштата. Целта е успешност на процесот на консолидација и ставање на земјоделското земјиште во целосна функција.

Владата ќе предвиди инструмент кој ќе овозможи полесен пристап до капитал за откупувачите, со што ќе се гарантира исплатата на земјоделските производители.

Нашиот врвен приоритет ќе претставува одржување на висок степен на јавното здравје на граѓаните преку зајакнување на интегрираниот систем на безбедност на храната. За таа цел ќе бидат зајакнати контролите на квалитетот на пестицидите, вештачките ѓубриња, семето и садниот материјал за да се заштитат земјоделците од некавалитетни производи.

Планираме ефикасна поддршка на рибарството и аквакултурата преку посебна програма која ќе опфати производство на риба и заштита на рибниот фонд на Македонија.

○ **РАЗВИЕНА И ФУНКЦИОНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА**

Владата ќе започне со реализација на проекти за градење на модерна и функционална инфраструктура, која ќе придонесе за подобар проток на добра и услуги. Ќе создаваме инфраструктура која ќе го олесни движењето на патниците низ земјата на национално, регионално и локално ниво и ќе ја зголеми безбедноста на сите учесници во сообраќајот.

Ќе инвестираме во патната инфраструктура преку градење на автопати, експресни, магистрални, регионални и локални патишта. Фокус на инвестиции ќе биде и комуналната инфраструктура преку градење на водоводни, атмосферски и фекални канализациски системи во сите населени места низ земјата. Ќе инвестираме во железничката инфраструктура преку градење и реконструкција на железничките пруги и набавка на возови.

Нашата цел и визија е да донесеме обнова и пораст на економскиот развој, придвижување и комплетно завршување на сите заостанати проекти на кои ќе им дадеме нов импулс и квалитет, а ќе понудиме и ќе реализираме нови проекти коишто ќе значат подобрување на квалитетот на живот на македонските граѓани.

Владата се обврзува на реализација на следните автопати:

- Завршување со изградба на автопатот Кичево – Охрид.
- Завршување со изградба на автопатот Скопје – Блаце.
- Автопат Кичево – Букојчани.

Владата ќе преземе сериозни чекори со цел оптимизација и рационализација на трошоците, роковите, динамиката, приоритетноста и условите за изградбата на договорени делници од коридорите 8 и 10Д.

Се обврзуваме на изградба и проектирање на следните експресни патишта:

- Завршување со изградба на експресниот пат од Градско до Прилеп;
- Завршување со изградба на експресниот пат од Ранковце до Крива Паланка;
- Изградба на експресен пат обиколница Битола до граничниот премин (Мецитлија) – граница со Грција;
- Подготвк на документација за изградба на државен пат обиколница на Ресен;
- Изработка на студија и проектна документација за експресен пат Велес – Чашка – Прилеп;
- Изработка на проектна документација за експресен пат Струмица – Ново Село – граничен премин Ново Село граница со Бугарија;
- Изработка на проектна документација експресен пат Струмица – Валандово – Смоквица;
- Изработка на проектна документација за експресен пат Битола – Ресен;
- Изработка на проектна документација за експресен пат Ресен – Охрид;
- Изработка на проектна документација за експресен пат Кавадарци – Неготино (приклучок на коридорот 10);
- Изработка на проектна документација за експресен пат Кочани – Винаца – Делчево;
- Изработка на проектна документација за проширување на патот Радовиш – Струмица.

Со ангажирана работа, предвидуваме проектирање, изградба и реконструкција на бројни регионални патишта во сите делови на државата, при што ќе се внимава на регионалниот развој.

Неопходно е проектирање и изградба на обиколници околу урбаните јадра на повеќе градови низ државата. Со ваквиот пристап, покрај олеснување и скратување на патните делници, ќе се помогне и за заштита во сообраќајот и животната средина во урбаните центри.

За таа цел во следниот мандат ќе работиме на проектирање, изградба или завршување со изградба (во зависност од можностите и нивото на развој на проектот) на обиколници во следните градови: Тетово, Штип, Прилеп, Велес, Битола, Кавадарци, Ресен и Охрид.

Рехабилитацијата и реконструкцијата на автопати, магистрални и регионални патишта ширум државата ќе биде во фокусот на работа на Владата.

Интензивно ќе работиме на реконструкција на мостови, санација на свлечишта, потпорни сидови, тунели и други објекти на патиштата. Континуирано ќе се одржуваат и ќе се заштитуваат магистралните и регионалните патишта.

На сите патарини во Македонија ќе овозможиме електронска наплата со што ќе добиеме многу поголема проточност на патиштата и намалена корупција.

Владата ќе работи на реконструкција и рехабилитација на железничкиот коридор 10. Ќе изработиме идеен проект со физибилити студија и ќе се изврши ремонт на железничката пруга на Коридорот 10 (Табановце – Гевгелија), како најфреквентна пруга со големо значење за Република Македонија.

Предвидуваме и завршување на изградба на пругата Куманово – Деве Баир граница со Бугарија. Овој проект предвидува континуирана работа до целосно завршување на пругата кон Бугарија. Со тоа конечно железнички ќе се поврземе со Бугарија како дел од коридорот 8. Придобивките од овој проект се огромни во делот на патничкиот и во делот на товарниот железнички сообраќај.

Владата ќе работи на реконструкција, рехабилитација и електрификација на железничките делници: Скопје – Кичево како дел од Коридорот 8, Велес - Битола како дел од кракот 10д, Велес – Кочани, изработка на идеен проект и физибилити студија за изградба на нова железничка пруга Штип – Струмица и Република Бугарија, изградба на железнички крак Илинден – Меѓународен Аеродром Скопје.

Владата ќе предвиди набавки на електромоторни возови, дизел-моторни возови, генерален ремонт со модернизација на постојните возови, вагони и локомотиви. Ќе се спроведе реорганизација на функционирањето на компанијата. Целта е да се обезбеди поефикасен железнички превоз, подобрување на условите за патување, зголемување на бројот на линии.

Владата ќе работи во насока на повторно ставање во употреба на патничкиот железнички транспорт во Македонија. Врз база на анализа на потреба и трошоци, со спроведување на соодветни активности и кампањи, ќе поддржиме интензивирање на патничкиот железнички сообраќај низ Македонија. Ќе поддржиме редовен и оптимизиран железнички патнички сообраќај на сите делници во државата.

Владата предвидува реконструкција, санација и доизградба на постојните пристаништа на езерата во Македонија. Предвидени се градежни зафати за зацрстување и доизградба на пристаништата како и зголемување на длабочината во тој дел од езерото со цел подобрување на условите и зголемување на бројот на пловни објекти кои ќе ги користат услугите на пристаништата. Овие активности би се преземале во координација со локалната самоуправа, еколошките здруженија и УНЕСКО.

Во делот на урбанизмот и градежништвото ќе имаме системски пристап за реформирање на оваа област. Реформата ќе значи примена на софтверски алатки кои ќе овозможат нулта корупција и брз, транспарентен, ефикасен и евтин начин на донесување на урбанистичките планови.

Во делот на градежништвото ќе ја примениме најсовремената БИМ технологија, која драстично ќе го скрати времето за добивање на одобренија за градба и комплетно ќе го исклучи човечкиот фактор во процесот на одлучување.

Владата предвидува донесување на нов Закон за урбанистичко планирање кој ќе овозможи целосна дигитализација и стандардизација на податоците во сите надлежни институции, кои ќе бидат достапни бесплатно преку владин гео-портал за урбанизам и просторно планирање. Гео-порталот ќе биде на располагање на сите проектантски куќи, граѓани и заинтересирани страни. Ваквиот начин ќе овозможи нулта корупција и брз, транспарентен, ефикасен и евтин начин на донесување на урбанистичките планови.

Со соодветни законски измени, ќе се овозможи Агенцијата за катастар на недвижности по службена должност или пак по барање на странката да ја изврши трансформацијата на дотогашното право на користење на поранешните сопственици на земјиштето. Со ова предлог решение значително би се намалиле трошоците на самите

граѓани и би се скратила целата постапка при стекнување право на сопственост на градежното земјиште кое во реалност го владеат и го користат.

Истовремено, ќе овозможиме сопствениците на посебни делови од колективни станбени згради кои се наоѓаат на земјиште сопственост на Македонија, по сила на закон да станат сопственици на идеален дел од градежната парцела. На овој начин ќе овозможиме завршување на голем број долготрајни управни постапки во кои голем број граѓани бараат стекнување на сопственост на земјиштето што е во функција на зградата во која се сопственици на посебен дел.

Владата ќе го апроксимира целокупното законодавство на ЕУ во однос на просторното планирање и ќе ги искористиме најдобрите практики од САД и Јапонија, за дигитализација на процесите. Институциите во оваа област ќе бидат вертикално и хоризонтално поврзани во еден заеднички систем. Дигиталните податоци ќе бидат комплетно бесплатни, што ќе помогне на граѓаните, институциите и бизнисите.

Во соработка помеѓу Министерството за транспорт и врски, Агенцијата за катастар на недвижности и Град Скопје ќе се изработи проектна програма за потребите за изградба на Скопски саем. Саемот ќе содржи управна зграда, мултифункционална сала, канцеларии за користење, паркинг и унифицирани продажни места за храна. Ќе се одбере модел на финансирање од две алтернативи, односно државно финансирање како прва можност или финансирање преку распишан конкурс за јавно-приватно партнерство.

II ФРОНТ ПРОТИВ КОРУПЦИЈА

○ РЕФОРМА НА ПРАВОСУДНИОТ СИСТЕМ

Владата ќе се посвети на следните цели за реформи во правосудниот систем:

- Системски решенија за трансформирање на правосудните органи во вистински независни, транспарентни и одговорни ефикасни субјекти;
- Воведување на европските стандарди и вредности во текстот на сите закони по европскиот принцип „Rule of law check list“;
- Во Македонија мора да дојде правда за неправедно осудените во политички монтирани случаи;
- Заштита од судир на интереси и непотизам во судскиот и обвинителскиот систем;
- Одговорност за секој кој се огрешил пред Уставот и законите во Република Македонија, особено за оние кои незаконски се богателе на грбот на граѓаните;
- Ефикасни управни постапки во интерес на граѓаните со што ќе овозможиме и во овие процеси ефективна и ефикасна правда за сите;
- Ќе се посветиме на заштита на граѓаните од нереални и несразмерни трошоци, а истовремено ќе се заложиме и за градење на прекршочна политика исклучиво во интерес на граѓаните.

Ќе се водиме од следниве принципи:

- Фундаменти на правниот систем и македонското општество мора да бидат демократијата, бескомпромисната примена на начелото на владеење на правото и зајакнувањето на граѓанската и политичката свесност за потребата правото да владее подеднакво за сите;

- Владата се обврзува на законска, чесна и посветена работа;

- Законите во Република Македонија ќе се применуваат еднакво за сите граѓани, без оглед на нивната етничка, верска, полова и друга припадност. Владеењето на правото како императив во една европска, демократска држава подразбира многу повеќе од само декларативна заложба за почитување на законите. Тоа значи и развиена свест за потребата од општество во коешто ќе се почитуваат и ќе се спроведуваат законите, но пред сè истите ќе бидат праведни и правични, а нивната примена ќе е ефикасна и неселективна.

Владата ќе понуди нови системски решенија за трансформирање на правосудните органи во вистински независни, транспарентни, одговорни и ефикасни субјекти кои се темел за едно нормално демократско општество.

Владата ќе се посвети на ослободување на судството од стегите на извршната власт и спроведување политики за расчистување со судирот на интереси во правосудството, присутниот непотизам, партизација и кронизам. Ќе се утврдат законски критериуми за рангирање на кандидатите за судии и претседатели на судови и ќе се регулираат постапките за преземања и префрлања на судии во други судови.

Преку сеопфатна реформа, ќе се ограничи изборот на судии од пониско рангирани кандидати кои доаѓаат од Академијата за судии, а за својот конечен избор Судскиот совет ќе треба да даде конкретно образложение. Ќе ги почитуваме препораките на оценските мисии и Европската Унија во делот на условите за избор на судии во сите нивоа на судската власт, кои ќе бидат базирани на јасни правила и критериуми, вградени во систем на заслуги.

Предвидуваме распуштање и законска реформа на Судскиот совет и Советот на јавни обвинители. Во преоден период, Владата ќе иницира законски измени со кои ќе утврди строги и објективно мерливи критериуми кои треба да ги исполнат новите членови, избрани на предлог на Собранието и на Претседателот на државата. Постапката ќе биде транспарентна и јавна, со што ќе се гарантира интегритетот и квалитетот на избраните кандидати. Владата ќе иницира и процес на промена на Уставот во делот на уредувањето на составот на Судскиот совет и Советот на јавни обвинители, при што ќе предложи решение за избор на членовите од самите судии и јавни обвинители, каде кандидатите ќе треба да исполнуваат високи лични и професионални критериуми. При процесот на законска реформа на Судскиот совет ќе ги земеме предвид сите препораки од Европска Унија и добрите европски практики.

Во врска со внатрешните процедури за одлучување во Судскиот совет, ќе утврдиме јасно дефинирана постапка за избор и разрешување на претседателот на Судскиот совет, задолжително образложение на донесените одлуки на Судскиот совет, како и зголемена транспарентност во одлучувањето, со присуство на јавноста и медиумите.

Со законски измени ќе ги подигнеме и ќе ги прецизираме критериумите за можноста за унапредување на судиите при што ќе биде воведена задолжителна евалуација на нивната работа како судии.

Во согласност со највисоките европски стандарди Владата ќе работи и ќе иницира донесување на нова законска рамка во сферата на правосудството. Ќе иницираме донесување на целосно нов Кривичен законик по примерот на неколку нам сродни правосудни системи, Закон за јавно обвинителство, Закон за судови, Закон за Судски совет, Закон за кривична постапка, Закон за Совет на јавни обвинители и други неопходни закони.

Ќе воведеме законски механизми за заштита од судир на интереси во правосудството при што ќе ги ограничиме можностите за влијание на непотизам, партизација и кронизам при одлучувањето на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во постапките за избор, унапредување, разрешување и евалуација на судиите и јавните обвинители.

Со измена на законската регулатива ќе се предвиди обврска Судскиот совет по донесување на одлука за разрешување на судија задолжително да достави извештај за постапката за разрешување на судијата, со целокупна документација во прилог, до надлежното јавно обвинителство, а со цел проверка на возможно прекршување на кривичниот законик.

Во случај на постоење на различни судски пресуди, од ист или различен суд, а во врска со иста или слична фактичка состојба, преку измени на Законот за судови, ќе се предвиди одредба Врховниот суд да донесе начелен став во случаи на нееднаква примена на законите.

Со закон ќе биде предвидено поведување на постапка за одговорност на судија чиишто одлуки или пресуди за кое било утврдено прекршување на човековите права и слободи од страна на судот во Стразбур. Заради највисок степен на гарантирање на човековите права со закон ќе предвидиме претседателот на секој суд од редот на судиите да назначи комесар за заштита на човекови права. Обврските и начините на постапување на судијата – комесар за заштита на човекови права ќе бидат предвидени во измените на Законот за судови.

Со законските измени ќе се предвиди и обврска за Судскиот совет задолжително да ги извести граѓаните кои поднеле барање за утврдување одговорност на судијата за донесената одлука. Доколку по претставка на граѓанин е утврдена одговорност кај судијата заради нестручно и несовесно вршење на функција, Судскиот совет задолжително ќе го информира граѓанинот за неговото право да бара надомест за претрпената штета.

Со измена на Законот за кривична постапка ќе се предвиди можност новинари, претставници на научната и на стручната јавност да ги следат рочиштата за определување на мерката притвор. На овој начин ќе се оневозможи влијание на обвинителско-судскиот систем за користење на мерката притвор како казна, а не како мерка за обезбедување присуство во кривичната постапка.

Судската власт треба да биде целосно независна и разделена од Јавното обвинителство кое по закон претставува единствен и самостоен државен орган. Јавното обвинителство е странка во постапката пред судовите, како и адвокатите. Токму поради тоа, едукацијата на судии и јавни обвинители треба да биде разделена, со цел да се спречат можни влијанија и злоупотреби при водењето на постапките.

Ќе го динамизираме процесот на дигитализација на правосудството, ќе воведеме е-достава и електронско поднесување на барања за издавање документи од страна на судовите.

Ќе биде поведена постапка за ревизија и испитување на законитоста на целокупното работење на Специјалното јавно обвинителство, при што посебно внимание ќе се посвети на загрозување на човековите права направени во постапките на СЈО, прекршување на процесните закони при постапувањето на СЈО, расчистување на утврдените злоупотреби на исплатата на финансиски средства кон обвинителите, истражителите и советниците и нивно враќање во буџетот, како и испитување на непотизмот, партизацијата и кронизмот при вработувањата во СЈО.

Сегашниот состав на Советот на јавни обвинители го има изгубено кредибилитетот и ќе биде распуштен. Со законски измени ќе се воведат строги и објективни критериуми за избор на членовите на Советот. Ќе дефинираме јасни, строги и високи критериуми за бодување во процесот на избор на членовите на Советот на јавни обвинители кои се бираат во Собранието на Република Македонија. Постапката ќе биде транспарентна и јавна, со што ќе се гарантира изборот на најдобрите кандидати. Од предложените кандидати ќе се бара да имаат програма за работа со точно утврдени индикатори за успешност. При процесот на законска реформа на Советот на јавни обвинители ќе ги земеме предвид највисоките европски стандарди.

Јавните обвинители ќе се избираат од листата на најдобрите кандидати кои успешно ја завршиле обуката на Академијата за обвинители. Со законски измени ќе ги подигнеме и ќе ги прецизираме критериумите за можноста за унапредување на јавни обвинители при што ќе биде воведена задолжителна евалуација на нивната работа. Со измена на законската регулатива ќе се предвиди обврска Советот на јавни обвинители по донесување на одлука за разрешување на обвинител задолжително да достави извештај за постапката за разрешување на обвинителот, со целокупна документација во прилог, до надлежното јавно обвинителство, а со цел проверка на возможно прекршување на законите.

Ќе ги прецизираме законските рокови за постапување во предистрага, со одговорност на јавните обвинители кои не постапиле во законскиот рок.

Со измена на Законот за парнична постапка ќе се ревидираат и ќе се зголеми бројот на основите за поднесување на ревизија до Врховниот суд на Република Македонија, со тоа што ќе се овозможат услови за ефективна и ефикасна правда.

Законот за кривична постапка во целост ќе биде усогласен со принципите на Европскиот суд за човекови права, особено ќе се уреди постапката за изрекување на мерка притвор, со цел спречување на злоупотреба на оваа мерка. Истовремено ќе се зголемат правата на одбраната, роковите за изјавување на жалби за одлуки за кои не се согласуваат странките, зголемување на правата на жртвите од кривични дела и оштетените во кривичната постапка.

Преку измена на Законот за кривична постапка, ќе се предвиди задолжителна постапка во која судот првично ќе оценува дали постојат можности за изрекување на гаранција.

Со цел намалување на трошоците за судски и правни постапки во државните институции, јавните претпријатија, единиците на локална самоуправа и нивните

институции, компаниите во доминантна државна сопственост, а секаде каде што има соодветен работен кадар, ќе се забрани ангажирање на надворешни лица за постапки чија вредност не надминува три милиони денари.

Ќе им се овозможи пристап до суд на ранливите категории граѓани, преку воведување задолжително ослободување од судска такса за корисниците на надоместоци од Законот за социјална заштита, лица чиишто примања се помали од минималната плата и лица што не поседуваат недвижен имот на свое име.

Ќе се инвестира во реконструкција на казнено-поправните установи со цел достигнување на европските стандарди при издржувањето на казните.

○ СИСТЕМСКА БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА

Приоритет на новата Влада е безмилосна борба со корупцијата и казни за корумпираните носители на јавни функции. Преку дигитализација на услугите ќе се намали субјективниот човечки фактор во процесите на одлучување. Ќе се воспостави и ефикасен систем за превентива, надзор и ревизија на работењето на јавните институции. Одлучна, неселективна и бескомпромисна борба против корупцијата и владеење на правото е услов за економски раст и развој на Македонија.

Владата ќе формира координативно тело за борба против корупција. Телото ќе работи на обединување на напорите за борба против корупцијата на сите владини институции и организации.

Засилен со квалитетен кадар и ресурси, Државниот завод за ревизија (ДЗР) ќе биде институција која ќе превенира и ќе препознава ризици од корупција. Предвидуваме системско поврзување на Државниот завод за ревизија со јавното обвинителство, како и обврска Јавното обвинителство задолжително да ги разгледува извештаите од ДЗР. Како столб на системот за превенција на корупцијата и судирот на интереси, Државната комисија за спречување на корупцијата (ДКСК) треба да ги има сите потребни човечки и материјални ресурси за целосно и ефикасно исполнување на својата задача, особено во делот на проверка на имотната состојба на избраните и именуваните функционери. Преку законски измени ќе се предвиди обврска за Јавното обвинителство приоритетно да постапува по предметите и инцијативите кои ДКСК ги доставува до него.

Владата ќе изработи програма за испитување и утврдување на потекло на имот на судии, јавни обвинители, политички функционери и високи раководители во јавниот сектор. Во таа насока, особено ќе се фокусираме на зголемување на бројот на постапки за утврдување на потекло на имот кон сите нивоа на власт, државни и јавни институции и високи раководители за кои постои висок степен на сомнеж за корупција. Предвидуваме зголемување на опфатот на санкции и нивниот износ во врска со прекршување на правилата за судирот на интереси, интегритет и превенција на коруптивни практики преку измени на Законот за спречување на корупција и судир на интереси. Измените ќе бидат во насока на исполнување на предусловите за ефикасност, пропорционалност и ефект на одвраќање. Ќе се изработи и програма за сеопфатна ревизија на целокупното работење на повеќе институции чиишто работење предизвикува сомнеж за корупција.

Со сеопфатна програма ќе поврзе единствениот систем за јавни набавки со регистарот на вработени во јавниот сектор, АВРМ, УЈП, катастар, централниот регистар, регистарот на

население и други неопходни системи. На овој начин, Единствениот систем за јавни набавки автоматски ќе идентификува, ќе пријавува и ќе објавува судир на интереси и ризици од корупција при јавните набавки. Регистарот ќе ги спречи злоупотребите поврзани со лицата вклучени во јавните набавки во поглед на нивната подготовка и евалуација, но и учеството во истите од страна на компаниите што конкурираат. Дополнително, ќе се транспарентноста на единствениот систем за јавни набавки со зголемување на бројот на податоци и фреквентноста на објавените извештаи.

За подобрување на системот на внатрешна ревизија, ќе го зголемиме бројот на внатрешните ревизори во државните и во јавните институции и ќе формираме Ревизорски комитет како ново централно тело за следење на реализацијата на препораките дадени од внатрешните ревизори и од Државниот завод за ревизија. Сите државни институции ќе бидат обврзани да имаат офицери за интегритет, сертифицирани со лиценци за имплементација на меѓународните стандарди за антикорупциско управување и заштита на укажувачите. Сите институции, јавни претпријатија и компании во доминатна државна сопственост ќе бидат обврзани да ги објавуваат јавно извештаите од Државниот завод за ревизија и ревизорските извештаи од други ревизорски куќи.

Со закон ќе бидат ограничени и намалени дискрециските овластувања на раководните лица на институциите. Секоја институција ќе биде задолжена да изработи и јавно да објави список на сите дискрециски овластувања кои ги имаат нејзините раководни структури. Ќе изработиме и план со кој сите службени возила на државните институции ќе бидат означени со регистарски таблички во специфична боја за нивно препознавање.

Според утврдена програма, ќе изработиме специјализирана дигитална платформа за одржување на обуки за интегритет, препознавање, превенција и спречување на корупција во јавниот сектор.

Со законски измени државните институции ќе бидат задолжени да го имплементираат стандардот за антикорупциско управување. Овој меѓународен стандард овозможува воведување и сертификација на систем за ефикасни, мерливи и видливи механизми, процедури и процеси за превенција, детекција и справување со корупцијата во секоја државна институција.

III ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВО ВО ИНСТИТУЦИИТЕ

○ РЕФОРМИ ВО ПОЛИТИЧКИОТ СИСТЕМ

Македонскиот политички систем има насушна потреба од демократска реформа. Оттука, Владата ќе промовира политика на разбирање и соработка во тој процес на реформирање, залагајќи се за принципот „национален консензус“. Ќе настојваме во водењето на политиката да се постигнува што е можно посеопфатен политички консензус при креирањето и реализацијата на проектите и политиките со долгорочно значење и вредност за државата. Во таа насока, Владата ќе ги поддржи сеопфатните дискусии во Собранието за: измени на Уставот со кои ќе се овозможи формирање на Собрание од 90 пратеници, како и системски законски реформи за: воведување една изборна единица за избор на пратеници во македонското Собрание со изборен праг по примерот на други европски држави, укинување на изборниот цензус за избор на Претседател, во согласност

со препораките на ОБСЕ/ОДИХР, укинување на коцептот Влада за спроведување на избори (т.н. Техничка влада), реформа на Уставниот суд и воспоставувањето можност за разрешување на градоначалник.

За зголемување на ефикасноста и функционалноста на работењето на органите на државната управа, целосно ќе се спроведе реорганизација на постојните министерства, како и намалување на органите на државната управа и институциите. Во таа насока, Владата ќе направи напори за оптимизација на институциите, во смисла на укинување на позициите заменик-директор, намалување на бројот на управни и надзорни одбори и создавање централизиран систем за заеднички административни и логистички работи во помалите институции.

Целосно почитувајќи го уставниот принцип за соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници во Македонија, Владата ќе ја измени постоечката регулатива, со цел напуштање на алатката „балансер“ при вработувањата. На овој начин, првенствено ќе се почитуваат личните квалитети, стручноста, компетентноста и мерит системот при вработувањата во државните институции.

Во процесот на надградување на системот на електронскиот регистар на население, Владата ќе создаде услови за извршување на дигиталниот попис на население во 2026 година.

Владата активно ќе работи на воведување лесно достапен регистар на закони, како и намалување на непотребните закони, правила и процедури, кои го отежнуваат водењето бизнис и целокупното живеење.

○ **СМАРТ МАКЕДОНИЈА – ДОСТАПНИ ЈАВНИ УСЛУГИ**

Со системски пристап, ќе ја унапредиме дигиталната трансформација на јавниот сектор. Министерството за дигитална трансформација ќе работи на креирање политики, регулација, иницирање и спроведување на програми во однос на дигиталната трансформација на општеството и јавните услуги, како и во областите на електронските комуникации и медиумите. Со цел обединување на капацитетите и зголемување на бројот на активности за развој на информатичкото општество и промоција на дигиталната трансформација, Владата ќе предложи нова Национална ИКТ стратегија. Дополнително, заради справување со сајбер-заканите, предвидуваме донесување на национална стратегија за сајбер-безбедност и закон за сајбер-безбедност.

Активно ќе работиме на изградба на потребната инфраструктура која ќе биде носител на трансформацијата, а ќе развиваме услуги достапни на сите граѓани. Фокусот ќе биде ставен на развој на современа дигитална инфраструктура, разработка на платформа за вештачка интелигенција, јакнење на капацитетите на јавниот сектор за работа со податоци, целосна дигитализација на јавните услуги, воведување на мобилни услуги, обуки на граѓаните за користење на дигитални услуги, дигитална инклузија на лицата со попреченост и сајбер безбедност. Владата ќе ги помага општините во дигитализацијата кон систем на паметен град. Овој систем ќе придонесе првенствено за подигнувањето на квалитетот на живот (паркирање, управување со сообраќај, јавен транспорт, квалитет на воздух и вода).

По определување на зоните во кои операторите немаат комерцијален интерес за обезбедување на електронски комуникациски мрежи/услуги (бели зони), Владата ќе развие план за обезбедување на потребните мрежи/услуги до граѓаните. Со цел намалување на дигиталниот јаз, Владата ќе обезбеди можност за пристап до Интернет на секое домаќинство во Македонија, вклучително и до домаќинствата што се наоѓаат во области во кои нема комерцијален интерес од операторите. Ќе се направат напори да се потпише спогодба за намалување на цените на услугите во роаминг и со останати држави, а особено со државите членки на Европската унија.

Владата активно ќе ги разгледува можностите за доделување на радиофреквенции за трет мрежен мобилен оператор. На тој начин ќе се обезбеди сигурна мрежа за јавните комуникациски услуги, како и поголема конкуренција во обезбедувањето на овие услуги.

Во смисла на развој на 5G мрежата, Владата ќе спроведува мерки и активности за да се постигнат следните резултати: до крајот на 2025, сите главни патни правци во Македонија да бидат покриени со 5G; а до крајот на 2030, сите граѓани на Македонија да имаат можност за пристап до 5G со брзина на пристап од најмалку 100 Mbps.

Во смисла на овозможување дигитални услуги за граѓаните, нивно ефикасно и лесно користење и намалување на можностите за корупција, Владата предвидува:

- дигитален (електронски) идентитет за секој граѓанин со што граѓаните ќе бидат препознаени во дигиталниот простор (e-ID);
- дигитализација на најупотребуваните јавни услуги од страна на граѓаните и компаниите, по специјално утврдена методологија за дигитализација на јавните услуги;
- воведување на еден Национален портал за услуги на државно и локално ниво, со мобилна апликација за услуги за граѓаните достапна на паметни телефони;
- јавно објавување на каталогот на услуги на секоја институција, со задолжителни рокови за постапување;
- е-потсетникз а обнова на документи;
- целосна интероперабилност помеѓу сите државни и локални институции, преку облак на податоци преку кој административните службеници ќе можат брзо да ги прибавуваат сите потребни докази и документи и значително да ја забрзаат и да ја автоматизираат испораката на услуги;
- Во централни локации низ неколку градови ќе поставиме терминали каде што граѓаните, со помош на вработени лица, ќе можат да добијат повеќе услуги и документи од институциите.

○ РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

Работењето на јавната администрација исклучително ќе се базира на принципите на ефикасност, транспарентност, професионалност, отчетност и достапност на услуги. Владата ќе се залага за ефикасна администрација, која е целосно фокусирана на брза и квалитетна испорака на услуги и ги елиминира непотребните бирократски процедури. Ќе се групираат мерките и активностите во клучни области усогласени со европската стратедиска рамка на реформата на јавната администрација (SIGMA). Со спроведувањето на овие реформи, идната Влада има за цел да создаде јавна администрација која ќе влијае

кон враќање на довербата на граѓаните во државните институции и ќе биде катализатор за економскиот раст.

Владата ќе се посвети на јакнење на потенцијалот на администрацијата, градејќи високо квалификувани и добро обучени професионалци, кои ќе бидат вклучени во сеопфатен процес на континуирана едукација. Системот на кариера ќе значи дефинирање на јасни и објективни патеки за кариерен напредок и професионален развој на секој вработен. Во процесот на управување со човечките ресурси, Владата ќе предвиди механизми за адекватно вреднување на трудот на административните службеници, можности за унапредување и наградување, при што ќе се земаат предвид личниот придонес на вработените, оценката на нивните перформанси, учеството во работни групи и работното искуство. Активирањето на Порталот за слободна циркулација на административни службеници ќе функционира како единствен систем за управување со човечките ресурси на ниво на целата јавна администрација. Заради недостаток од професионалци од дефицитарни професии во јавниот сектор, Владата ќе обезбеди погодности за вработување и задржување на овој кадар, со цел поквалитетни и навремени услуги за граѓаните. Ќе се работи и на унапредување на категориите на работни места на административни службеници и нови нивоа на работни места, заради соодветно валоризирање на трудот на сите административни работници.

Применувајќи европски искуства и анализи, предвидуваме скратување на 10 % од вкупниот број органи на државната управа, институции и јавни претпријатија. Институциите што имаат слични или сродни надлежности ќе се спојат во една, со што ќе се намали бројот на директори, управни и надзорни одбори, како и непотребни трошоци. Ќе воведеме електронски систем за управување со документи во сите органи на државата управа и дигитализација на сите интерни процеси, вклучувајќи го архивското и деловодното работење. Ќе се изработи анализа за потребата од дисперзирање на дел од државните институции кон другите градови во Македонија.

Ќе работиме на централизација на напорите за аплицирање и водење на проектите кои се поврзани со македонските евроинтеграции во Национална агенција за европски проекти, која ќе ги интегрира институциите и одделенијата надлежни за програмирање на европските проекти, нивна имплементација, надзор и следење на имплементацијата на проектите.

Заради подобрување на работата и координацијата на инспекцискиот надзор предвидуваме трансформација на Инспекцискиот совет во координативно тело на директорите на инспекциските служби. Бројот на инспекциски органи ќе соодветствува на бројот на министерски системи.

○ **РАЗВИЕНИ ЛОКАЛНИ САМОУПРАВИ И РАМНОМЕРЕН РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ**

Поддршка за модерни, транспарентни и финансиски стабилни општини е принцип од кој ќе се води Владата во своето работење. Еден од главните принципи на Владата ќе биде рамномерно да се развиваат сите региони, што ќе се реализира преку балансирана распределба на средствата меѓу планските региони и општините.

Финансиската соработка којашто Владата ќе ја овозможи за општините е преку повеќе области и модели, каде ќе се почитуваат следните принципи:

- Континуирано инвестирање на средства од централниот буџет за капитални инфраструктурни проекти во општините до 250 милиони евра годишно;
- Зголемување на финансиската стабилност на општините преку овозможување на фер распределба на средствата, каде ќе се внимава на начелата на рамномерен регионален развој;
- Поволности и стимулација за општините кои имаат одлично испланирани буџети, висок степен на реализација, како и висок степен на наплата на локалните даноци;
- Подобрена методологија за пресметка на трошоците за одржување на образовните објекти во општините, согласно со кои им се исплаќаат средства преку блок дотации.

Во дискусија со локалните самоуправи, Владата ќе работи на продлабочување на процесот на децентрализација во Македонија, преку континуирано зголемување на пренесување на опфатот на надлежностите од државните органи на управата во надлежност на единиците на локалната самоуправа во согласност изградените капацитети на единиците на локалната самоуправа.

IV ФУНКЦИОНАЛЕН ИНСТИТУЦИОНАЛЕН СИСТЕМ

○ КВАЛИТЕТЕН ЗДРАВСТВЕН СИСТЕМ

Визијата Владата е ефикасен, ефективен и достапен здравствен систем за граѓаните на Македонија. Нашата визија го поставува пациентот во центарот на сите здравствени процеси, а истовремено предвидуваме здравствена грижа според потребите на пациентот. Владата ќе изработи план за оптимизација на здравствениот систем и значителни вложувања за зајакнување на јавното здравство, вложување во кадровска екипираност, медицинска опрема и инфраструктура, континуирана едукација и пренос на знаење на медицинскиот персонал по најдобрите светски стандарди и нови методи, воспоставени ефикасни механизми за финансирање на здравствените установи и изработка на здравствен информативен систем во рамки на заложбите за дигитализација на здравството. Ќе се внимава на регионализацијата, со што здравствените услуги ќе бидат достапни на целата територија на државата и во секое време да се на располагање на сите здравствени осигуреници. Владата ќе изработи и спроведе програма за интегрирање и функционално реорганизирање на здравствените единици во секундарното здравство, преку рамномерна регионална позиционираност на сите медицински установи во Македонија.

Преку процес на интегрирање и функционално реорганизирање на здравствените единици во согласност со ЕУ легислативите, предвидуваме функционално фузионирање на клиниките во рамките на Клиничкиот центар во Скопје. Заради укинување на дуализмот и бирократизацијата во управувањето, Владата ќе предложи законски измени за укинување на оперативните (економските) директори на клиниките.

Со цел да се унапреди социјалната и здравствената заштита на населението во руралните средини, Владата ќе предвиди стимулативни мерки за поттикнување на здравствените работници да работат во руралните средини низ државата.

Владата ќе изготви и ќе му предложи на Собранието Национална здравствена стратегија и стратегија за млади лекари која ќе предвиди методологија, правци и начини за поддршка на младите лекари и ќе овозможи нивна достоинствена работа во здравствениот систем. Заради воедначување и подобрување на медицинската терапија и воведување медицина базирана на докази, предвидуваме развој на клинички водичи и болнички оперативни процедури во сите медицински установи во државата.

Во рамките на економските можности на државата, ќе се изработи план за постепено и правично вработување на сите вработени во здравствените установи кои со години работат без решен работен однос, медицински кадар во дефицитарните професии и зголемување на бројот на специјализации за младите специјализанти од дефицитарните области.

Владата ќе предвиди континуиран раст на вредносната капитација кај матичните лекари и стоматолози, како и ревизија на медицинските и стоматолошките пакети, со цел вистинско вреднување на трудот. Предвидуваме политики за овозможување право на докторите од дефицитарните области да одлучат дали ќе продолжат да работат во јавните здравствени установи, зачувувајќи го правото на пензија. Во смисла на подобрување на условите за медицинскиот персонал, Владата ќе работи на подигнување на статусот на медицинскиот персонал во согласност со европските практики кои ги опфаќаат кодексот на практика, образование, обука, кариера и професионална дисциплина. Во планираната оптимизација на процесите, ќе се рационализира работното време на матичните лекари, зголемување на ефикасноста и ефективноста, како и оптимизација на процесите со помалку администрација.

Владата ќе спроведе сеопфатен план за дигитализација на здравствениот систем – Здравство без хартија. Истиот ќе опфати:

- Транспарентност и намалување на листите на чекање;
- Намалување на административните обврски за медицинските работници;
- Надградување на мобилна апликација за системот МојТермин за сите здравствени услуги и поволности;
- Целосна дигитализација на медицински рецепти, упати, извештаи и резултати;
- Интегрален и интегриран регистар за сите пациенти во форма на Е-медицинско досие кое ќе ја содржи историјата на болести за секој пациент;
- Изработка на Е-медицински здравствен регистар на болести со кој ќе се добие увид во бројот, видот и фреквентноста на заболувањата во Република Македонија;
- Развој на потполно интегриран здравствен електронски систем со унифицирани бази на податоци, заедно со информатичкиот сектор на ФЗОМ од едната страна и сите приватни комерцијални даватели на услуги од областа на здравството. Овој систем ќе има за задача да го унифицира здравствениот систем, како и да ја следи комплетната патека на пациентот низ сите сегменти на системот;
- Зајакнување на системот за трансплантација на органи преку целосна дигитализација на процесите и листата за трансплантација на органи.

Заради подобрување на стоматолошките услуги за граѓаните Владата ќе отвори нов оддел за дигитална стоматологија, како и ставање во функција дежурната стоматолошка служба на Стоматолошкиот клинички центар „Св. Пантелејмон“ во Скопје.

Ќе го зајакнеме скринингот на малигните заболувања на целата територија на државата, како што се рак на дојка и на матка и конечно ќе воведеме скрининг на карцином на простата согласно со најсовремените европски практики. Ќе отвориме современ центар за ин витро фертилизација на Универзитетската клиника за гинекологија и акушерство.

Владата ќе изработи модел за намалување на цените и ограничување на маржите на лековите и медицинската опрема. Преку зголемена конкуренција во фармацевтскиот сектор, ќе се гарантира врвен квалитет на лековите а ќе се подобрат контролните механизми за набавка и дистрибуција на најквалитетните вакцини за имунизација на македонското население. Ќе се ревидира и континуирано ќе се ажурира позитивната листа на лекови со вклучување на најголем дел од основните лекаства кои граѓаните реално ги користат.

Децата од раѓање па до своето полнолетство, во случај на немање на здравствено осигурување, ќе бидат засебни носители на здравствено осигурување. Ефектот од оваа мерка е загарантирана здравствена заштита за децата. Ќе се изработи нова програма за задолжителна имунизација според европските стандарди, во која ќе се предвидат мерки кои ќе имаат за цел да го надминат негативниот став на одредени популациски групи кон процесот на имунизација.

Ќе се преземат ефикасни и одржливи мерки за обезбедување на соодветна и навремена терапија за категории на пациенти со хронични болести, ретки болести, пациенти со попречености и малигни заболувања.

Заради градење здравствен систем кој одговара на современите потреби на граѓаните, инфраструктурно ќе го подобриме системот преку:

- Завршување на изградбата и опремувањето на новата Универзитетска клиничка болница во Штип;
- Сеопфатна анализа на сите досегашни иницијативи, концепти, студии и проекти за изградба на нов објект за Клиничкиот центар во Скопје, како и подобрување на моменталните услови за работа на Клиничкиот центар „Мајка Тереза“;
- инфраструктурни интервенции, кадровско доекипирање и подигање на квалитетот на здравствените услуги, како и поврзување со Универзитетот во Тетово;
- инфраструктурни интервенции, кадровско доекипирање и подигање на квалитетот на здравствените услуги, поврзување со Високата медицинска школа и Универзитетот во Битола;
- модернизација и реконструкција на Градската општа болница „8 Септември“;
- проект за Хируршката клиника „Свети Наум Охридски“ во центарот на Скопје да прерасне во Ургентен траума центар „Свети Наум Охридски“;
- Ќе се активира ургентниот педијатриски центар на Клиниката за детски болести;
- Пуштање во употреба на болничкото крило во болницата во Струмица;
- Регионална болница во Охрид: реорганизирање на Кардиолошкиот центар „Свети Стефан“ со специјалната болница „Свети Еразмо“ во Охрид;
- Реконструкција на Општата болница во Велес;

- Реконструкција на Општата болница во Прилеп;
- Завршување со изградба и опремување на Општата болница во Кичево; и
- Реконструкција на објектот на психијатриската болница во Демир Хисар.

Ќе се анализира неискористена опрема во сите клиници и ЈЗУ и ќе се направи план за нејзино целосно ефикасно искористување, како и програма за нивна оптимизација и едукација на кадар. Дополнително, во согласност со потребите и можностите ќе работиме на осовременување на медицинската апаратура во сите ЈЗУ.

Фондот за здравствено осигурување ќе го зајакне својот контролен механизам, преку целосно електронско работење и осовременување на подзаконските акти. На овој начин ќе се избегне фиктивно издавање на лекови, фиктивно фактурирање, фиктивно лекување на лица, како и лекување на лица кои не влегуваат во здравствениот систем. Преку промена на буџетирањето, ќе се постигне постепено преоѓање од т.н. „условен буџет“ на комплетна наплата според системот на дијагностички сродни групи (ДСГ) до крајната цел - потполно напуштање на „условните“ буџети. Фондот за здравствено осигурување ќе овозможи оние лекови што се на позитивната листа и треба да се рефундираат, да се подигнуваат од аптека на рецепт. Предвидуваме зголемување на акцизата за алкохол и цигари, од кои дополнителни средства ќе се обезбедат за квалитетно лекување на последиците од алкохолот и цигарите.

○ **ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИДНИНАТА**

Образованието има клучна улога во обликувањето на личноста, идентитетот, со акцент на зачувувањето и промоцијата на македонскиот идентитет, економскиот развој, социјалната кохезија и развојот на демократијата во една држава. Владата ќе му предложи на Собранието национална образовна стратегија, донесена со општ консензус, која ќе ги вклучи сите чинители во образовниот и научниот процес и ќе има за цел да го подобри квалитетот на образованието во државата. Таа ќе биде водич за развој на наставните планови и програми, наставните методи, учебниците, дигиталните содржини и ресурсите што ги подобруваат наставата и учењето. Стратегијата истовремено ќе го опфати и високото образование и ќе ги поддржува и стимулира научните истражувања, развојот на иновации, инвестициите во научната инфраструктура и привлекувањето на талентирани истражувачи. Цели на Владата во градењето на образовен систем кој ќе гарантира подобра иднина се:

- Зголемување на буџетските средства за образованието од 3,4 % на 5 % од бруто домашниот производ;
- Во соработка со реалниот сектор зголемување на средствата за апликативна наука на 1 % од бруто домашниот производ;
- Прилагодување на македонското образование на потребите на пазарот на трудот и националните потреби на Македонија;
- Сеопфатно подобрување на образовната инфраструктура;
- создавање предуслови учениците да напредуваат на светските рангирања на знаења;
- забрзан развој на науката и значајно позиционирање на најмалку еден македонски универзитет на светските ранг листи; и

- задржување на младите и реализирање на нивниот потенцијал во Македонија.

Предучилишното образование ќе стане потсистем на образовниот систем бидејќи има значајно влијание врз развојот на децата и нивно подготвување за основното образование. Предучилишните програми и програмите за основно образование треба да имаат тесна поврзаност и континуитет.

Ќе се работи на сеопфатна ревизија на Концепцијата за основното образование, како и наставните планови и програми заради нивно подобрување, да обезбеди поголема инклузивност во образованието и меѓуетничка интеграција во образованието, да обезбеди услови за применливо теоретско и практично образование според потребите на пазарот на трудот, со зајакнување на дуалното образование.

Владата континуирано ќе создава инфраструктурни услови за едносменска настава во училиштата и продолжен престој (целодневна настава), како и обезбедување учебник за секој ученик по секој предмет во основното и средното образование, започнувајќи од учебната 2025/2026 година. За учебната 2024/2025 година, Владата се обврзува навремено да ги достави подготвените учебници до учениците.

За успешна реализација на практичното образование, неопходна е поголема вклученост на работодавачите, како и интензивирање на соработката помеѓу образованието и бизнис-секторот. Професионалната ориентација и кариерното советување во основното образование ќе им обезбеди на учениците и родителите релевантни информации за различни кариерни можности и трендови на пазарот на трудот. Со цел поттикнување на претприемачкиот дух кај учениците и олеснување на транзицијата од училиште кон вработување/самовработување или понатамошно образование, ќе го помагаме отворањето на реални компании во средните училишта. Во средните училишта значајно место ќе имаат модерни кариерни центри кои на вистински начин професионално ќе ги насочуваат учениците.

Владата во периодот 2025–2028 ќе овозможи пилот примена на концептот СТЕМ во образовниот систем, според барањата на родителите и учениците, во одреден број основни и средни училишта, како и факултети. Предвидуваме и формирање на посебни центри за поддршка за работа со талентирани и надарени ученици.

Како дополнително мотивирање, но и истакнување на квалитетот и успешноста, државата ќе избира и ќе наградува успешни училишта, односно училишта за пример. Училиштата ќе бидат избрани на определен период и тие ќе добиваат поголеми средства од редовните, кои треба да ги искористат во активности поврзани со професионалниот и личниот развој на вработените во училиштето и погодности за учениците.

По примерите на европските држави ќе се развијат Програми за спречување на насилство во училиштата и за безбедна училишна средина. Програмите за спречување на насилството ќе промовираат развој на емоционалната интелигенција, емпатија, поддршка на менталното здравје на учениците, ефективна комуниција и начини на спречување непријатности, недоразбирање и врсничко насилство. Фокусот на Владата ќе биде ставен на превенцијата и заштитата на децата и младите како наш највреден општествен ресурс. Од тие причини, предвидуваме, за разлика од сега кога училиштата ги чуваат приватни агенции за обезбедување, државата да ја преземе обврската за гарантирање на безбедноста

на училиштата и на нашите најмлади – преку формирање на Државна агенција за обезбедување.

Мотивираниот наставнички кадар е неопходен услов за подобрување на квалитетот на образованието, поради што Владата се обврзува да ги почитува социјалните партнери што ги застапуваат правата на наставниците. Ќе го унапредиме кариерното напредување на наставниците и стручните соработници. Во соработка со наставничките факултети, кои ќе прераснат во најсовремени факултети, се обврзуваме да создаваме најкомпетентен кадар со висок квалитет, компетенции и вештини, способни за креативно и модерно образование на младите. Дополнителната едукација на наставниците и стручните соработници на натамошни постдипломски и докторски студии соодветно ќе се вреднува. Владата ќе создаде услови за отворање на Центар за обука и развој на наставниците и стручните соработници со цел спроведување обуки за градење на нивните капацитети, учење нови вештини и пристапи за работа за нивна поголема стимулација и успешност во работењето.

Ќе го унапредиме неформалното образование преку афирмирање, јавна промоција и информирање на младите за видовите програми и можностите што ги нуди неформалното образование, со запазување на квалитетот во понудата на квалификации, поедноставување на процедурите и скратување на временскиот рок за верификација на програмите и институциите.

Владата ќе работи на системска поддршка за целосна ревитализација на македонските високообразовни установи. Предвидуваме формирање на Национално координативно тело за реформи во високото образование, науката и истражувањето и развојот со учество на претставници на универзитетите и научните институции, МАНУ, МОН, бизнис-заедницата и граѓанскиот сектор, раководено од Владата. На тој начин, целосно ќе го реобмислиме системот на високо образование. Тоа мора да се базира на иновации и динамичен технолошки развој, меѓународна соработка со европски и светски високообразовни институции за да овозможи подобар стандард и мотивација на наставничкиот кадар за научно-истражувачка работа. Преку сеопфатен процес на дигитализација, ќе овозможиме целото високо образование да се одвива преку електронски систем.

Визијата на Владата е да го поврзе високото образование со пазарот на трудот, особено преку: поддршка на модернизацијата на студиските програми и методите на предавање и учење; развивање практична работа на студентите во компании и институции во текот на нивното студирање; зајакнување на програми за двојна диплома на високообразовните институции; и поттикнувачки мерки за запишување на студенти на факултетите за природно-математичките, техничко-технолошките, биотехничките науки со ослободување од партиципација и зголемена месечна стипендија.

По направена сеопфатна анализа на дефицитарните професии, во соработка со приватниот сектор, ќе се конципира програма за воведување на стипендирана квота за поддршка на студенти во сите циклуси на наобразба. Завршените студенти потоа ќе бидат ангажирани во јавниот и приватниот сектор во државата, со што ќе се намали нивното иселување и ќе се поттикне изборот на овие дефицитарни професии.

Науката треба да игра клучна улога во економскиот раст и севкупниот општествен развој преку создавање услови за иновации и подобрување на продуктивноста. Со цел поттикнување на научна активност со апликативна вредност за Македонија, ќе

стимулираме истражувачки трудови. Според внимателно дефинирана методологија, за објавени трудови во списанија со фактор на влијание кои се дел од Web of Science (Thompson Reuters) ќе се финансира нивното објавување. Дополнително, Владата се обврзува на првонаведениот автор да му исплаќа месечен надоместок во висина од 50 % од неговата тековна месечна плата во период од една година. Се предвидува и изработка на електронска база на списанија и трудови, како и субвенционирање на слободен пристап до бројни научни списанија, каде што ќе имаат пристап сите студенти и научници од универзитетите во Македонија.

Владата ќе направи мапирање на инфраструктурните состојби во сите воспитно-образовни институции. Во текот на мандатот ќе се доизградат и пуштат во употреба зградите за Факултетот за физичка култура и ФИНКИ, во согласност со потребите на Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“. Реконструкцијата на инфраструктурата ќе промовира енергетска ефикасност и користење на обновливи извори на енергија, пристапност на училиштата и факултетите, со цел да обезбеди подобри услови и пристапност за учениците и вработените, особено оние со попречености. Ќе се инвестираат средства наменети за целосно реновирање и реконструкција на студентските домови, со цел обезбедување на достоинствени услови за живот и учење на студентите.

Образованието на лицата со попреченост, лицата со посебни образовни потреби и ранливите категории лица е базично човеково право и општеството има должност истото да го обезбеди. Ќе го унапредиме инклузивното образование преку подобрена и зголемена поддршка на учениците со попречености, образовна асистенција, асистивна технологија, обучен наставен кадар и инклузивна училишна средина. Државните средни училишта за деца со попречености ќе прераснат во државни средни училишта со ресурсен центар, а државните средни училишта за деца со комплексни попречености во државни средни училишта со дневен центар за работна окупација.

Во текот на мандатот на Владата ќе ја зголеми инклузијата на децата Роми во основното и во средното образование. Ќе продолжиме со поддршката на децата Роми преку образовните медијатори и преку стипендии.

○ **ЧИСТА ЖИВОТНА СРЕДИНА**

Заштитата на животната средина е начин како да ја заштитиме иднината на Македонија. Еколошките предизвици со кои се соочуваме како држава нè поврзуваат со реалните предизвици насекаде во светот. Нашата визија е да создадеме услови за индустријата да создава еколошки производи со мал отпечаток на загадување и со зголемена додадена вредност. Се залагаме за зелен развој кој се состои во поставување на економска и правна регулатива која промовира економски развој кој е одржлив за животната средина.

Приоритетни програмски определби на Владата во областа на заштитата на животната средина ќе бидат:

- План за обезбедување на чист воздух за сите;
- Управување и третман на отпадот;
- Македонските езера – животен простор од врвно национално значење;

- Управување со водните ресурси, чистата вода и речните текови;
- Превенција и заштита на националните паркови;
- Зазеленување на македонските градови и планини;
- Борба со урбаната бучава;
- Заштита на сите природни ресурси и борба со климатските промени;
- Поддршка на истражувања и екоиновации.

Владата ќе формира Фонд за животна средина во кој ќе се влеваат сите средства кои граѓаните и правните лица ги уплаќаат како еколошки такси, надоместоци за животна средина и други еколошки давачки. Зелениот фонд на Македонија ќе поддржува посебни програми за поддршка на стартап компании и иновации кои ќе работат на проекти за помало загадување, намалување на последиците од загадувањето или решенија без загадување на животната средина.

Владата ќе воспостави механизми за формирање на централно инспекциско тело со ингеренции на сите нивоа, надлежно за справување со загадување на животната средина и со отпадот. Ваквата поставеност на инспекцискиот надзор за животна средина ќе овозможи ефикасен и правичен инспекциски надзор над загадувачите на животната средина.

За да се постигне напредок во подобрување на квалитетот на воздухот системски ќе вложуваме во проширување и редовно одржување и работа на мрежата за следење на квалитетот на воздухот, вклучувајќи редовна ревизија на мрежата на државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух, кој се состои од 21 фиксна и 1 мобилна автоматска мониторинг станица за квалитет на амбиенталниот воздух. Проширување на лабораториските методи на Централната лабораторија на МЖСПП и зголемување на капацитетите на лабораторијата. Ќе воведеме сеопфатен систем за поддршка на користење на чисти горива во такси превозот на начин што такси превозниците ќе бидат финансиски ослободени за набавка на возила без емисија на цврсти честички и без бучава (природен гас и електрични возила). Дополнително, ќе ги поддржиме општините при изградба на велосипедски патеки, пешачки зони, зони на смирен сообраќај (зона 20) и сл.

Владата ќе поттикне употреба на поголем број електрични возила во сообраќајот. Во таа насока ќе се ослободат увозот и купувањето на електрични патнички возила од плаќање на данок и царина, намалување на трошоците за регистрација на возилото за 50 %, полначи за електрични возила и обврска за најмалку 5 % паркинг позиции обезбедени за електрични возила на секој јавен паркинг стопанисуван од јавни или од приватни компании.

Владата го има како врвен приоритет справувањето со климатските промени. Во процесот на справување со овој проблем се гледа шанса за технолошки напредок, модернизација на процесите на производството, транспортот и на енергетиката. Четирите национални паркови Пелистер, Галичица, Маврово и Шар Планина ќе добијат системска финансиска поддршка за исполнување на основната цел на нивното функционирање – заштита на животната средина. Дополнително на програмите за пошумување на

Македонски шуми, која ќе предвидува 10 милиони садници годишно во руралните и во планинските предели, во и околу урбаните центри секоја година ќе се поттикнат активности за засадување по 500 000 неалергени садници.

Владата ќе изготви сеопфатен план за заштита на пивките води и нивно мапирање, како и третирање на отпадните води преку пречистителни станици за отпадна вода за постигнување 80 % покриеност на државата со системи за третман на отпадните води. Владата ќе изработи и темелна анализа и акциски план за со Охридското, Дојранското и Преспанското Езеро, како и со останатите вештачки езера.

Во мандатниот период 2024 – 2028 ќе изработиме методологија за поддршка на регионалните центри за управување со отпад. Регионалните центри ќе ги поддржиме да постават преработувачки центри кои организирано ќе се бават со секундарна селекција, добивање енергија и материјали од преработувањето на отпадот, добивање биогориво и намалување на количините на отпад што се депонираат.

○ **СОЦИЈАЛНА ГРИЖА**

Секој граѓанин заслужува можност да живее достоинствен и исполнет живот, без разлика на неговата возраст или социјален статус. Фокусот на програмата за социјална заштита се однесува на три клучни области: борба против сиромаштијата преку сеопфатни економски и социјални политики; грижа за пензионерите; и целосна вклученост на лицата со попреченост. Владата ќе биде целосно посветена на справување со овие предизвици и изградба на поцврст и поправичен систем на социјална грижа.

На корисниците на семејна и инвалидска пензија, пензијата им се пресметува само од првиот државен фонд. Затоа, ќе воспоставиме праведна формула за пресметување на овие пензии со цел осигурениците да не бидат оштетени.

Владата ќе го зголеми финансискиот надомест за социјално загрозените и за децата и лицата со попреченост, вклучително и зголемување на гарантирана минимална помош, зголемување на посебен додаток, зголемување на парична помош за квадриплегија, зголемување на парична помош за потполно глуви лица, зголемување на правото на надоместок на плата за скратено работно време за родители поради нега на дете или лице со телесна попреченост или ментална попреченост и најтешки хронични заболувања.

Заради обезбедување на повисок степен на самостоен живот на лицата со оштетен вид и слух и нивно непречено движење и остварување на нивните дневни потреби, ќе реализираме сеопфатен план за нивна поддршка и помош.

Со цел подобрување на условите со кои се соочуваат лицата со телесна попреченост при вршење на своите секојдневни обврски ќе се преземат мерки и активности за изградба на пристапни рампи за лицата со телесна попреченост во сите органи на државната управа, единиците на локална самоуправа и други органи и институции. Лицата со попреченост ќе бидат поддржани за набавка на специјални и адаптирани возила, асистивна технологија и материјали за образование, како и вработување во јавните институции.

Владата ќе предвиди програма за вработување на деца без родители и родителска грижа по пополнување на 18 години.

○ **ПОСВЕТЕНА ГРИЖА ЗА ПЕНЗИОНЕРИТЕ**

Ќе ги зголемиме пензиите за 5 000 денари во првата година од мандатот. Наместо досегашното решение на девет групи на минимални пензии ќе воведеме еден единствен износ на минимална пензија. Со тоа ќе придонесеме за подобар и поквалитетен живот на највозрасните граѓани.

Предвидуваме изградба или обезбедување на простор на најмалку пет домови и осум дневни центри за стари лица согласно со потребите. Дополнително, Владата ќе даде директна и индиректна поддршка за отворање на домови за стари лица. Владата ќе работи и на отворање на нови дневни центри на повеќе локации за децата и лицата со попреченост каде што како основна дејност ќе биде дневно згрижување, психо-социјална рехабилитација и ресоцијализација.

Со измени во Законот за пензиско и инвалидско осигурување ќе се овозможи на оние лица на кои им недостасуваат до 24 месеци пензиски стаж, истиот да го откупат и да остварат право на старосна пензија согласно со условот од минимум 15 години пензиско осигурување. За пензионерите кои биле во редовен работен однос до највисоко дозволената возрасна граница за работа, законски ќе овозможиме да учествуваат на пазарот на труд без откажување на правото на пензија. Дополнително, младите кои се корисници на семејна пензија ќе можат легално да бидат работно ангажирани до шест месеци во текот на годината до навршување на 26 години, под услов да се редовни студенти или ученици.

V НАЦИОНАЛНИ ПРИОРИТЕТИ

○ **ПРИОРИТЕТИ ВО НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА**

Клучна стратегиска цел на идната Влада е Македонија да биде полноправна членка на Европската Унија. Владата на Република Македонија ќе биде одговорен партнер во меѓународните односи, фактор на стабилност во регионот и пошироко, како и активен чинител во глобалните случувања и поставувањето на односите на меѓународната сцена. Во симбиоза помеѓу внатрешната и надворешната политика, Република Македонија треба да ја доизгради, но и постојано да ја надградува својата улога како успешна европска демократија, која дава позитивен придонес кон регионалниот и светскиот мир, кон стабилност и одржлив развој.

Надворешно–политичките приоритети на Република Македонија треба да се засноваат врз принципите на рамноправност, заемна доверба, солидарност, градење национално единство по клучните прашања за државата, дијалог, меѓусебно почитување и реципроцитет. Заради тоа, Владата ќе предложи нова Национална стратегија за надворешна политика. Стратегијата ќе ги унапреди активностите за остварување на приоритетите на македонската надворешна политика со консензус на политичките и општествените актери, со што ќе се обезбеди континуитет во реализацијата. Основни цели на Стратегијата ќе бидат градење држава за почит, одбрана на македонските национални интереси во мултилатералните организации, целосно кадровско екипирање и професионален напредок на МНР, како и градење конзистентна надворешна политика.

Владата ќе остане посветена на европската и евроатлантската безбедносна рамка и целосна усогласеност на политиката на земјата со заедничката надворешна, безбедносна и одбранбена политика на ЕУ, континуирано ќе придонесува во мисиите на ЕУ за управување со кризи и операциите предводени од НАТО.

Владата ќе вложи максимални напори за остварување на реален видлив напредок во евроинтеграцискиот процес и полноправно членство во ЕУ. Ќе градиме конзистентна надворешно-политичка стратегија, пред сè заснована на државниот интерес и со силно почитување на европските вредности. Владата особено ќе се залага за што побрзо користење на придобивките од потенцијалот на европскиот заеднички пазар, во смисла на слободното движење на луѓе, стоки, услуги и капитал.

Остварувањето на стратегиската цел за членство во Европската Унија мора да биде на рамноправна и реципрочна основа, базирано на мерливи и објективни критериуми. Секој обид за отворање дискусија на билатерален или мултилатерален политички план околу идентитетските прашања и карактеристики на македонскиот народ ја оспорува македонската самобитност и единственост.

Владата силно ќе се залага за изнаоѓање на соодветно решение во прилог на реално придвижување на процесот на европска интеграција, без притоа да се прифати диктат на трети држави. Во насока на изнаоѓање на можни решенија по однос на прашањето за уставните измени, кое веќе е поставено како услов за почеток на преговорите со ЕУ, Владата ќе понуди легални и легитимни можности и предлози во согласност со меѓународното право и принципи. Овие предлози ќе создадат услови за поголема предвидливост на евроинтегративниот процес, заштитен од непринципиелни барања, за истиот да резултира со полноправно членство на Македонија во ЕУ. Обезбедувањето на предвидливост и сигурност дека во текот на преговарачкиот процес нема да бидат поставувани дополнителни билатерални услови, ќе го направи поизвесен нашиот интегративен пат кон ЕУ. Во идниот дипломатски ангажман, Владата ќе вложи максимални напори да обезбеди доволно гаранции во прилог на заштита на македонскиот многувековен идентитет, македонскиот јазик и посебност и во таа насока ќе побара непосредна поддршка од европските институции, нашите соседи, сојузници и стратешки партнери.

Владата ќе ја унапредува соработката во рамките на регионалните организации, иницијативи и процеси, унапредувајќи ги европските перспективи и развивајќи односи засновани врз принципите на заемна доверба, зголемена економска и трговска соработка, постојан дијалог и меѓусебно уважување. Ќе се продолжи проактивно да се учествува во сите регионални иницијативи, но ќе се инсистира на нивно проширување со опфат на повеќе држави од регионот и намалување на областите каде што се преклопуваат овие иницијативи.

Полноправното членство во НАТО претставува клучен столб за долгорочната стабилност, безбедност и просперитет на Македонија. Како земја членка на НАТО ќе продолжиме со активниот придонес во безбедносните мисии, вклучително и оние на ЕУ и ООН. Истовремено ќе продолжиме со активното учество во меѓународните операции кои придонесуваат за обезбедување на глобалниот мир и безбедност. Преку овие активности, Македонија ќе се изгради како доверлив и сигурен партнер во разрешувањето на комплексните меѓународни предизвици како што се нелегалните миграциски движења, последиците од војните на европска територија и пошироко, глобалните терористички закани, хибридните војни и опасностите по човековите права и демократијата.

Владата ќе ги засили стратегиските сојузништва, особено во политиката, одбраната и сајбер-заштитата, безбедноста, миграцијата, борбата против тероризмот, економијата, одржливите инвестиции, енергетиката, климатските промени, демократскиот развој, борбата против корупцијата и другите области.

Економската дипломатија ќе биде еден од приоритетите на надворешната политика на Република Македонија, промовирајќи ги и заштитувајќи ги економските интереси на државата, а со цел наше поуспешно интегрирање во регионалните и глобалните економски текови. Владата ќе ги зајакне економските активности на македонските дипломатско-конзуларни претставништва, особено во делот на привлекување на инвеститори во Македонија. Особен фокус ќе се даде на привлекувањето на иновативни, високопродуктивни инвестиции и оние што ќе доведат до повисоко ниво на соработка на странските компании со домашната индустрија и ќе помогнат во поттикнувањето на засилен економски раст и економски развој на државата.

Обврска на државата е постојаната грижа за македонското малцинство во државите од соседството во согласност со позитивните домашни законски прописи и целосно почитувајќи ги обврските содржани во Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства на Советот на Европа и Европската конвенција за заштита на човековите права.

Владата ќе отвори ново поглавје на однос и политики кон македонската дијаспора. Забрзаната глобализација, подобрените комуникации и сообраќајни конекции отвораат нова шанса за интеграција на македонската дијаспора во секојдневните предизвици, потреби и шанси на државата. Од исклучителна важност е подобрување на присуството на Република Македонија секаде каде што постои македонска дијаспора, зголемување на комуникацијата и соработката помеѓу различните организации на Македонците низ светот. Во таа насока ќе се изработи и Национална стратегија за соработка со дијаспората. Преку подобрување на работата на целокупната мрежа на дипломатско-конзуларните претставништва ќе го унапредиме квалитетот и бројот на конзуларните услуги за македонските државјани со цел ефикасно остварување на нивните социјални и граѓански права.

Владата ќе формира Совет за економска дипломатија и Совет за научна дипломатија, со цел искористување на севкупниот потенцијал на македонските иселеници. Советите ќе имаат за цел вмрежување на научните потенцијали и нивно насочување кон идеи и проекти за подобрување на севкупните состојби во Република Македонија, посебно во делот на образование, технологија и дигитализација, економија и бизнис.

Ќе се формализираат механизмите за ангажман на дијаспората во дипломатијата, овозможувајќи ѝ на Македонија да ја искористи експертизата, мрежите и ресурсите на дијаспората. Грижата за Македонците и македонските граѓани што живеат во странство и градењето силни врски со нив се клучни приоритети во работата на идната влада.

Владата ќе обезбеди зголемен обем на државни стипендии за најдобрите студенти Македонци од дијаспората и соседството. Овие стипендии ќе бидат наменети за додипломски и постдипломски студии на државните универзитети.

Владата ќе направи план за формирање на нови културно-информативни центри во соседството, низ поголемите центри во Европа и светот заради зацврстување и промоција на македонската уметност, култура и особености.

Ќе пристапиме кон ревизија на дипломатско-конзуларната мрежа на Република Македонија и истата ќе ја прилагодиме на ресурсите и потребите со кои располага МНР и нашите потреби во прилог на задоволување на поставените цели и приоритети во рамките на нова надворешно-политичка стратегија.

Во контекст на соодветно претставување на земјата ќе се засилат дипломатските капацитети на државата, ќе се унапреди квалитетот на дипломатско-конзуларните претставништва, нерезидентното покривање на земјите од страна на постојните амбасади, односно наши амбасадори во странство, нерезидентно покривање на определени држави од страна на амбасадори во МНР и паралелно ќе се засилат човечките, материјалните и техничките капацитети во нашите ДКП во странство. Министерството за надворешни работи и надворешна трговија ќе се залага да го зголеми степенот на дигитализација на дипломатските процеси и извршување на најголемиот дел од конзуларните услуги, правејќи ги многу подостапни за нивните корисници, со примена и поефективно користење на придобивките на модерната технологија, што истовремено ќе создаде услови за унапредување на целокупниот процес на водење, дејствување, ангажираност, одговорност и ефикасност на нашата дипломатско-конзуларна мрежа и дипломатија воопшто.

Во врска со пристапните преговори на државата со Европската Унија, ќе се работи на интензивирање на соработката меѓу институциите на Македонија и институциите на Европската Унија, подобро искористување на европските фондови од страна на македонските институции и субјекти, јакнење на капацитетите на државните институции и другите чинители со цел подготвеност за преземање на сите обврски од членството во ЕУ и поддршка на домашното стопанство да учествува во европските економски текови.

Во текот на мандатот значително ќе се унапреди структурата за преговори на Македонија со Европската Унија, имајќи го во вид новиот План за раст на Европската Унија. Овој процес ќе опфати зајакнување и надоградба на човечките ресурси и реструктурирање на процесите за преговори, како и вклучување на професори од најдобрите македонски универзитети и експерти во преговарачкиот процес. Исто така ќе бидат зајакнати преведувачките и толкувачките капацитети за македонски јазик, со цел навремена и квалитетна подготовка на националната верзија на европското законодавство и обезбедување квалитетна поддршка во текот на пристапните преговори. Ќе практикуваме брза динамика на реформи, кои ќе се движат паралелно со преговорите, но независно од нив. Ќе се водиме од европски практики при реформирање на судството, справување со корупцијата, градење одржлив економски раст и структурни општествени реформи.

Центарот за обука во рамките на Секретаријатот за европски прашања ќе се прошири и зајакне во ЕУ Академија. ЕУ Академијата ќе има за цел континуирано следење и јакнење на капацитетите во пристапниот процес за подобра искористеност на европските фондови, како и размена на добри практики и знаење со Центрите за ЕУ обука на земјите кандидатки и земјите членки на ЕУ.

Владата ќе вложи напори за забрзување на билатералните активности за отворање на повеќе гранични премини вклучувајќи ги:

- ГП Берово – Сандански;
- ГП Маркова Нога (Преспа);
- ГП Пулевац Кавадарци – Воден;
- ГП Стрезимир – Рестелица;
- ГП Цепиште – Требиште.

○ **БЕЗБЕДНОСТ И ОДБРАНА**

Силен и добро координиран национален безбедносен систем е основата на стабилна и просперитетна Македонија. Тој систем опфаќа внатрешна безбедност, одбрана по највисоки стандарди, цивилна заштита и меѓународна соработка. Програмата на Владата како врвен приоритет ја поставува безбедноста и сигурноста на македонските граѓани. Приоритети на Владата во оваа насока се:

- Мерки за поттикнување на транспарентноста во работењето на безбедносните институции, обезбедувајќи јавен надзор и одговорност;
- Постојани програми за обука и професионален развој на персоналот низ сите безбедносни институции, опремувајќи ги со вештини и знаења за справување со современите безбедносни закани;
- Подобрување на условите за работа, за привлекување и задржување на најквалитетниот кадар, градејќи професионална, квалитетна и достоинствена служба;
- Градење на одржлив и интегриран безбедносен систем.

Градењето на ефикасен систем на национална безбедност не постои само за себе, и затоа ја препознаваме важноста на силните меѓународни партнерства за ефикасно справување со транснационалните закани и зајакнување на регионалната стабилност. Во таа насока ќе ја продлабочиме соработката со НАТО и ЕУ, билатералната и регионалната соработка, градејќи партнерства за заеднички одговор на клучните безбедносни прашања и придонесувајќи во напорите за колективна одбрана.

Предвидуваме изработка на стратегии за полициско работење ориентирано кон заедницата, со цел јакнење на довербата и соработката помеѓу полицијата и граѓаните. Преку проактивен и заеднички пристап помеѓу полицијата и заедницата ќе работиме на решавањето на локалните безбедносни проблеми, намалување на криминалот и градење на безбедна средина за живеење. Владата ќе го унапреди системот „Безбеден град“. На овој начин ќе се подигне безбедноста на граѓаните. Ќе поставиме видеонадзор на повеќе локации, а особено во големите градови, клучните патни коридори и на граничните премини.

Ќе се зајакне и унапреди меѓуинституционалната соработка помеѓу сите чинители на кои во фокусот им е борбата и детектирањето на тероризмот на национално, регионално и меѓународно ниво.

Почитувањето на територијалниот суверенитет, интегритет, самобитноста, самостојноста и независноста на државата се од исклучително значење. Системски ќе се

бориме против негирањето на правото на постоење на македонскиот народ, неговиот јазик, култура и самобитност.

Преку систематски мерки и активности ќе се надогради безбедносниот систем за да има капацитет да се спротистави на сите облици на организиран криминал и корупција, вклучително и во своите редови. Ќе се работи на намалување и сузбивање на корупција кај лицата со полициски и други службени овластувања преку зајакнувањето на механизмот за контрола во МВР, Царинската управа, Финансиската полиција, Затворската и Шумската полиција, а со цел водење на истраги против лица со полициски овластувања. Ќе се унапредат капацитетите за соработка и заедничко дејствување со Јавното обвинителство за гонење организиран криминал и корупција. Во оваа насока се предвидува формирање на координативно тело за борба против организиран криминал и корупција коешто ќе ги опфати: министерствата за внатрешни работи и за финансии, Агенцијата за разузнавање и Агенцијата за национална безбедност, Царинската управа, Управата за јавни приходи, Управата за финансиска полиција и Управата за финансиско разузнавање.

Во соработка со домашните експерти и со граѓанскиот сектор, а со цел постигнување широка граѓанска и експертска поддршка, се предвидува спојување на Агенцијата за разузнавање и Агенцијата за национална безбедност во една единствена модерна безбедносно-разузнавачка служба. Агенцијата ќе биде раководена од високи професионалци избрани под строго утврдени критериуми според стандардите на ЕУ и НАТО. За правилно функционирање на Агенцијата, предвидуваме изградба на комплетно нов објект за таа намена, врз основа на строги безбедносни НАТО стандарди, надвор од Министерството за внатрешни работи.

Зајакнување на кадровската екипираност на МВР да се справува со сајбер-криминалот и зачестените напади и измами на кои се изложени граѓаните на интернет. Постојана експертска едукација на правосудните и органите за спроведување на законот во областа на сајбер-безбедност, сајбер-криминал и електронските докази.

Предвидуваме реформирање на Бирото за јавна безбедност со цел ефикасност на полициското работење и доближување на полицијата до граѓаните. Преку системска дигитализација на сите процеси во МВР, ќе воведеме дигитализирани постапки на менаџмент на документи, електронско водење на случаи (e-case management) и крипто комуникациско поврзување на субјектите на националната безбедност. Истата реформа ќе биде спроведена и во рамките на управните служби во делот на зголемување на ефикасноста при издавањето на личните документи. За елиминирање на проблемите како што се предолго чекање за термин, злоупотреби со влијанија за фаворизирање на граѓани со добивање термини преку ред, чекање во гужви, ќе се воспостави функционален систем, кој ќе биде поврзан со електронскиот систем за издавање на лични документи на МВР. Ќе се воведат електронски систем за поднесување и следење на барањата за добивање дозвола за носење и користење на оружје.

Ќе воведеме ефикасни и интегрирани напредни системи за онлајн надзор и контрола на државната граница, техничко обезбедување на границите преку поставување на сензори и камери, зачестени мешани патроли со граничната полиција на соседните држави, целосно покривање на сите ризични точки преку прецизно мапирање, како и креирање на ефикасен национален систем за контрола на миграциите.

Се предвидува континуирана реконструкција и обнова на полициските станици и другите полициски капацитети со цел обезбедување на современи услови за работа на полициските службеници, како и модернизација на работните униформи во полицијата.

Ќе се пристапи кон реорганизација на Центарот за обука кој треба да овозможи континуирано надградување на знаењето и вештините на припадниците на безбедносните структури. Ќе се воведат современи програми и специјалистички обуки од областа на безбедноста, разузнавањето, одбраната и цивилната заштита. Ќе се изврши реконструкција на постојните сместувачки и административни капацитети, реконструкција и изградба на училници и нов амфитеатар, изградба на стрелишта од затворен и отворен тип, реконструкција и изградба на нови спортски капацитети и објекти за симулација и вежби. Ќе се воспостави соработка со високообразовните институции од сферата на безбедноста и други високообразовни институции согласно со потребите на државните институции, со која ќе се овозможи понуда до најдобрите студенти да се вработат во Министерството за внатрешни работи и во службите за безбедност. Се предвидува и надградба на постојниот систем за евиденција и следење на нивото на обученост кај сите полициски службеници, како и унапредување на организациската структура на единиците во МВР и БЈБ одговорни за обуки.

Со измени на постапката за вработување, лицата што исполниле доброволен воен рок ќе добијат дополнителни поени во процесот на вработување во Министерството за внатрешни работи, Армијата на Република Македонија, безбедносните структури, службите за заштита и спасување, пожарникари и други сродни служби.

Секторот за шумска полиција ќе биде трансформиран и префрлен во рамките на МВР со цел превенција и откривање на сторители на кривични дела против животната средина и природата.

Ќе воспоставиме објективни, транспарентни, јасни и стриктни критериуми за вработување во Армијата, врз основа на стручност, квалитет и согласно со потребите на работното место. Ќе обезбедиме квалитетен професионален развој на офицерите и подофицерите во АРМ. Ќе воспоставиме транспарентни и јасни критериуми за избор и упатување на вработени на стручно оспособување, дипломатски мисии во странство и мировни мисии врз основа на стручност, заслуги и исполнетост на меѓународните стандарди и стандардите на НАТО.

Наш приоритет е решавање на станбеното прашање за вработените во армијата, преку програма за изградба на домови за армискиот персонал, како и погодности за добивање на сопствена куќа или стан во рамки на постојните програми на државата. Владата ќе работи на подобрување на животниот стандард на вработените и нивните семејства за време на користењето на годишните одмори и за практикување на рекреативни содржини кои се дел од плановите на единиците и специјалистите од особено значење за одбраната. Ќе создадеме услови за овозможување на квалитетна поддршка во процесот на подготовка за враќање во цивилен живот на професионалните војници преку нивно поврзување со други државни институции кои имаат потреба од подготвен и безбедносно едуциран кадар.

Ќе создадеме можности за креативно искористување на капацитетите на Армијата во мирнодопски услови со цел ресурсите кои се вложуваат во одбранбениот сектор да се искористат во цивилна заштита на македонските граѓани.

Ќе изработиме повеќегодишен план за инвестиции за подобрување на условите за работа, преку реконструкција и реновирање на касарните. Македонската армија ќе ја опреиме со потребното пешадиско вооружување, транспортни средства, системи за врски, заштитна опрема и развој и ќе ги модернизираме комуникациско-информациските системи, со цел ефикасна, модерна и дигитализирана армија.

Зајакнувањето на улогата на жените претставува едно од фундаменталните начела на демократијата. Соодветната застапеност на жените во МВР, МО и во другите институции од разузнавачко-безбедносниот сектор ќе гарантира вистинско почитување на принципите на полова рамноправност.

Ќе отвориме широка експертска дискусија и јавна расправа за потребата од операционализација на системите за цивилна заштита и кризен менаџмент, со цел оптимална искористеност на тие системи и зголемување на ефикасноста и кохезијата на разните актери во функционирањето.

Ќе се посветиме на подобрување на животниот стандард и условите за работа на вработените во противпожарните единици. Во соработка со единиците на локалната самоуправа, ќе изработиме повеќегодишен план за инвестиции во противпожарни возила и опрема за зголемена ефикасност и работни услови на противпожарните единици. Развивањето на доброволно пожарникарство е еден од приоритетите, и тоа исклучиво по примерот на европските држави.

Во Републичките единици на територијалната противпожарна заштита ќе се формираат и специјалистички единици за интервенции од алпинизам, пребарување на терен од урнатини и лавини, интервенции на вода и под вода, интервенции за заштита од опасни животни и истите ќе бидат во координација со останатите институции со слични надлежности.

○ КУЛТУРАТА - СТОЛБ НА ДРЖАВАТА

Како главен носител на идентитетот и развојот, културата со сите институционални механизми ги штити македонските национални интереси и ги става во функција на унапредување на општеството. Културата е и интегрирачки фактор на општеството, народот и државата. Основни цели на програмата за култура се:

- Браќање на националната култура како основен општествен столб, во функција на заштита на културното наследство, промоција и афирмација на националниот идентитет и повеќеслојните културни, материјални и духовни вредности на Македонија;
- Грижа и заштита на македонскиот јазик;
- Реформа на системот за финансирање и дополнителни финансиски средства за поддршка на културата;
- Поттикнување на квалитетот и слободата во уметничкото творештво;
- Зајакнување на кадровските капацитети во институциите од областа на културата на сите нивоа, грижа за достоинствено вреднување на трудот и статусот на уметниците и културните работници;
- Креирање на соодветни културни и културно-образовни програми за развој и едукација на деца и млади во насока на поттикнување на нивната креативност;

- Поттикнување на соработката помеѓу јавниот и приватниот сектор, граѓанското општество и локалните заедници за колективно унапредување на културниот развој;
- Целосна дигитализација на установите од областа на културата, уметничкото творештво и културното наследство;
- Креирање политики за општествена, социјална и културна инклузија на маргинализираните лица и лицата со попречености;
- Поголема видливост и препознатливост на културата на Македонија во меѓународни рамки.

Негувањето на македонскиот јазик како национално идентитетско обележје претставува еден од приоритетите на Владата. За таа цел ќе се финансираат научни проекти и ќе се спроведат активности за негова правилна употреба. Особено внимание ќе се обрне на учење на македонскиот јазик како заеднички јазик на разбирање во земјата и зајакнување на социјалната кохезија. Во соработка со домашните универзитети, локалните заедници и приватниот сектор, планираме организирање и на меѓународни летни школи и кампови. Владата ќе работи на консолидирање на позицијата на македонскиот јазик на глобално ниво, ќе го промовира неговото користење и учење во државите каде што живеат и престојуваат македонски државјани и припадници на дијаспората, ќе ги одржува постојните и ќе отвора нови лекторати и курсеви по македонски јазик на универзитетите во странство, како и ќе вложува напори за зголемување на научната соработка во областа на културата.

Приоритет за Владата е зачувување и зацврстување на културниот идентитет на македонскиот народ и другите етнички заедници. Ќе се зголеми финансиската поддршка за фолклорните ансамбли во градовите низ Македонија за нивното функционирање, обезбедување основни средства, негување, продукција и репродукција на изворни песни и ора од Македонија, како и староградски традиционални музички творби и инструменти.

Ќе се работи на обезбедување на најсовремени просторни услови за Националната установа „Танец“ како прв државен професионален фолклорен ансамбл во Македонија. Континуирано ќе даваме поддршка на доекипирање и понатамошна едукација на ансамблот и оркестарот.

Ќе се формира Национална комисија која ќе има за цел да воспостави стандарди на географските имиња. Оваа комисија ќе има обврска да изработи програма за заштита на македонски географски називи и трговски марки на производите.

Ќе се овозможи континуирана поддршка за негување на говорната и писмената форма на јазиците на етничките заедници во уметничкото творештво во Македонија., како и на континуирана промоција на богатата културна разновидност, интеркултурализмот и идентитетските културни специфики.

Заштитата на материјалното и нематеријалното културно наследство ќе се обезбеди преку:

- Континуирана валоризација и ревалоризација на културното наследство;

- Археолошки истражувања, конзервација и реставрација на профаната и сакралната архитектура во урбаните комплекси и градските јадра, според степенот на нивната загрозеност;
- Заштита и реставрација на движните добра;
- Континуирана идентификација, валоризација и впишување на нематеријални добра во Националниот регистар на културното наследство;
- нова Централна конзерваторска лабораторија за движно и недвижно културно наследство;
- впишување културни добра на листата за светско културно наследство и на други листи на културно наследство на УНЕСКО; и
- Креирање политики и развој на програми за промоција и популаризација на културното наследство.

Предвидуваме зголемена поддршка и стимулација на современото музичко и музичко-сценско, драмско, ликовно, филмско и книжевно творештво. Ќе го стимулираме уметничкото творештво преку распишување конкурси за откуп на најдобри уметнички дела од областа на музичката, драмската, филмската, ликовната и литературно-издавачката дејност. Ќе ги зголемиме средствата за продуцирање на нови македонски филмови и играни серии на македонски јазик.

Ќе се изработи програма за континуирана дисперзија на културата кон регионално и локално ниво со цел збогатување на културниот живот во општините и овозможување поголема културна партиципација на локалното население.

Значително ќе ја зголемиме поддршката на музичката, филмската и телевизиската продукција за деца и млади на македонски јазик.

Унапредувањето на статусот на уметниците и нивното творештво, како и сите културни работници ќе биде во нашиот фокус. Особено внимание ќе посветиме на подобрувањето на нивните услови за творење и работа.

Владата ќе работи на препознавање и стимулирање на економската, производствената и профитабилната димензија на креативните и културните индустрии, преку Националниот совет за културни и креативни индустрии (ККИ) и поддршка за создавање препознатливи македонски брендови.

ИНФРАСТРУКТУРНА ИЗГРАДБА ВО КУЛТУРАТА 2025 – 2034:

- Обезбедување на најсовремени просторни услови за НУ „ТАНЕЦ“;
- Довршување на комплексот Плаошник во Охрид, Универзалната сала во Скопје, како и театрите во Струмица и во Тетово и објектот на Турскиот театар во Скопје;
- Реконструкција на објектите на Центрите за култура во Битола, Штип и во Куманово;
- Реконструкција со надградба и доградба на објектите на Центар за култура „Марко Цепенков“ – Прилеп и Центар за култура „Григор Прличев“ – Охрид, со цел обезбедување на нови објекти наменети за Театарот „Војдан Чернодрински“ - Прилеп и Народниот театар „Григор Прличев“ – Охрид;
- Ревитализација на споменикот на културата „Хавзипашини конаци“ и нивно користење во културни, едукативни и туристички цели;

- Реконструкција на музејскиот комплекс на Музеј на Македонија;
- Реконструкција и санација на административниот простор и уметничките простории за репетиции на Македонска опера и балет и набавка на нови инструменти за репетиции;
- Проектирање и изградба на современи објекти за Драмскиот театар, Театарот Комедија и Театарот за деца и младинци;
- Изготвување на проектна документација за изградба на нов современ објект на Националната галерија на Македонија;
- Реконструкција на Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ – Скопје.

○ РАЗВИЕН ТУРИЗАМ

Главна цел на Владата во развојот на туризмот е континуирано зголемување на бројот на туристи преку градење нови модели за развој на туризмот, креирање нови форми на туризам, брендирање на производи, зајакнување на човечките ресурси во угостителско-туристичкиот сектор и промоција на Македонија како атрактивна туристичка дестинација со богати туристички содржини.

Македонија поседува природни и културни потенцијали за развој на селективни видови туризам, автентичност, амбиенталност, автохтона храна и специјалитети, својствени занаети и автентични културни манифестации. Во исто време, развојот на туризмот мора да ги опфаќа најважните аспекти на Светските цели за одржлив развој.

Во соработка со специјализираните факултети од областа на туризмот и стручната фела во Македонија, ќе пристапиме кон изработка на Национална стратегија за развој на туризмот, која ќе содржи конкретни акциски планови со нов модел на државна поддршка на туризмот и објективни критериуми за категоризација на сите туристички објекти.

Со цел да се воведат воедначено важење на законите во туризмот и да се избегне преклопување на надлежностите на различните инспекции, се воведува централно тело кое ќе има превентивна, контролна и надзорна улога во туризмот.

Во рамки на државниот проект за целосна дигитална трансформација, ќе ги намалиме административните процедури и во туризмот. Туристите ќе се пријавуваат електронски преку поврзан систем: сместувачки капацитети – МВР - општини, со цел реално следење на бројот на туристи, местото каде што престојуваат, должината на престој и сл.

Владата ќе работи на развојот на туристичката инфраструктура, структуриран развој на производи со поголема додадена вредност и развој на посебни форми на туризам, со цел создавање услови за порамномерен и одржлив развој на туризмот. Во таа насока ќе ги унапредиме урбаниот туризам, руралниот туризам, етнотуризм, зимскиот туризам, планинскиот туризам, езерскиот туризам, транзитниот туризам, ловечкиот туризам, бањскиот туризам, кампинг туризмот и авантуристичкиот туризам.

Со сеопфатни инфраструктурни инвестиции, ќе се позиционира Охрид на мапата на светски центри за конференциски (MICE) туризам за организација на меѓународни конференции и бизнис-настани.

Владата ќе ја започне втората фаза на реализацијата на проектот Жичница на Водно, започнувајќи од подножјето на парк шумата.

За да се постигне туризам во 365 дена од годината, ќе иницираме разговори со Албанија и Грција за оформување на заедничка туристичка зона помеѓу трите држави, во реонот на Охридско, Преспанско и Костурско Езеро и постојните и потенцијално нови скијачки центри.

Владата ќе изработи сеопфатна програма за промовирање на домашните туристички и угостителски капацитети за македонските граѓани, како и активирање на младински патувања и патувања за пензионери со цел зголемување на посетеноста на домашните туристички места.

Ќе се поддржи организација на меѓународен саем за туризам кој ќе ги промовира севкупните туристички потенцијали на Македонија. Ќе поттикнеме учество на меѓународни саеми за туризам.

Владата ќе работи на подобрување на стручното образование во туризмот, преку практичната работа во средните училишта, соработка со компании од стопанството, модернизација и подобрување на квалитетот на наставните програми. Со цел подигнување на интересот за специфични научни гранки, како и збогатување на кадарот кој се занимава со туризам, ќе поттикнеме создавање специјалистичка студиска група за работа во култура за туристички цели.

○ СПОРТОТ: НАЦИОНАЛНА ГОРДОСТ

Владата силно ќе инвестира во спортска инфраструктура за врвни успеси, но и ќе поттикнува вклученост на децата и младите во постојан спортски ангажман. Владата ќе изработи долгорочна Национална стратегија за спорт со цел јасно идентификување на состојбата во спортот и проблемите со кои моментално се соочуваат спортистите и спортските субјекти во државата. Овие сеопфатни мерки и активности ќе донесат нови успеси во македонскиот спорт. Нашите цели во четиригодишниот мандат се:

- Можност за секое дете да се занимава со спорт;
- Нашите репрезентации постојано да се присутни на меѓународните спортски натпреварувања;
- Спортската инфраструктура да е модернизирана и достапна;
- Да се негува културата на спортски дух и ферплеј.

Владата ќе предложи нов Закон за спорт, кој ќе има за цел јасно дефинирање на правата и обврските на спортските субјекти, начин на финансирање, надлежности над спортските објекти, награди и признанија, училиштен и универзитетски спорт, како и надзор над работата на организациите од областа на спортот. Зголемената финансиска поддршка, по јасни критериуми, ќе ги опфати спортските федерации, клубовите, спортистите и стручните тимови.

Ќе се овозможиме сите спортисти што ќе докажат дека во минатото биле професионални спортисти, под одредени услови да го откупат стажот за да остварат право на пензија. Истовремено, ќе се изработи Програма за вработување на успешните

индивидуални спортисти во јавниот сектор (армија, полиција или друга институција) за обезбедување на стабилно вработување во текот и по завршувањето на спортската кариера. За таа цел ќе бидат предвидени и обуки за преквалификација и доквалификација на поранешните спортисти.

Владата ќе обезбеди соодветни услови за одржување на физичко образование во секое основно и средно училиште што ќе придонесе за подобар психофизички развој кај децата. Дополнително, преку програми за поддршка на спортските клубови ќе се стимулираат што повеќе деца да се вклучат активно во професионални спортски активности. Владата за првпат ќе ги валоризира и постигнатите резултати на учениците од училишниот спорт на официјалните меѓународни првенства и постигнатите резултати на студентите од универзитетскиот спорт на меѓународни првенства.

Владата ќе започне изградба и реконструкција на спортска инфраструктура, со што ќе се постигне спортистите да тренираат и се натпреваруваат во најсовремени услови. Особено внимание Владата ќе посвети на:

- Изградба на Национален спортски центар во Скопје;
- Повеќенаменски спортски комплекс во Битола;
- завршување и пуштање во употреба на базенот во Охрид;
- реконструкција на салите и енергетско ефикасна рехабилитација на спортските сали во кои се игра врвен спорт;
- инфраструктурен план и повеќегодишна стратегија за изградба на спортски објекти во оние градови во коишто ќе се утврди недостаток;
- модернизација на повеќе фудбалски стадиони низ државата;
- план за годишни вложувања во спортски терени на отворено; и
- означување и маркирање на најфреквентните планинарски патеки.

Со сеопфатна програма за овозможување максимална достапност на спортот за сите, ќе се постават рампи со цел олеснување на пристапот до спортските објекти за сите лица со попречености, поливалентна сала за лицата со попреченост, како и дополнителна поддршка за оние спортски клубови коишто во својата работа ќе опфатат и лица со попречености.

VI ПРАВА И СЛОБОДИ

○ ОДНОСИ МЕЃУ ЕТНИЧКИТЕ ЗАЕДНИЦИ

Владата ќе посвети посебно внимание на развојот и унапредувањето на односите меѓу заедниците во Македонија. Во духот на Охридскиот рамковен договор, со цел да се реализираат највисоките приоритети за етничките, културните и граѓанските права кои се зацртани во Уставот, ќе работиме на развојот на мултикултурната кохезија и ќе ги поддржиме мултикултурните вредности кои претставуваат богатство на колоритните етнички заедници во македонската држава. Ова ќе биде нашиот приоритет на кој ќе се посветиме и преку кој ќе овозможиме справување со позитивната дискриминација која ќе овозможи еднакви можности за сите етнички заедници во Македонија.

○ **ЖЕНАТА ВО ЦЕНТАРОТ НА МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО**

Еднаквоста на жените и мажите е основно човеково право, суштински елемент на демократијата и императив на социјалната правда. Владата ќе биде силно фокусирана на зајакнувањето на позицијата на жената во секој сегмент на општественото дејствување, како потребна основа за просперитет и одржливост, затоа што силни жени значат силно општество.

Владата ќе се води од принципот нулта толеранција за различните облици на насилство на кои се изложени жените. Во оваа насока активно ќе ги поддржиме мерките за заштита на жените жртви на насилство, ќе се заложиме за подобрување на пристапот до специјализирани сервиси за поддршка на сите жени и нивните деца, за зголемување на бројот и подобрување на квалитетот на сервисите за поддршка.

Ќе се обезбеди достапна, ефикасна превентивна здравствена заштита заради спречување на малигните заболувања кај жените, права на пристап до соодветни здравствени услуги кои на жените ќе им овозможат безбедна бременост и породување, а на двојките ќе им ја дадат можноста да имаат здраво новороденче. Особено ќе се залагаме за пристап до квалитетна здравствена заштита, посебно кај социјалните ранливи групи на население за ХИВ/СИДА и други сексуално преносливи инфекции, за абортус, за инфертилитет, за малигни заболувања на дојка и матка.

Ќе се отворат нови десет центри за згрижување и поддршка на жени жртви на полово базирано насилство. Меѓуресорна група на Владата ќе работи на заштита на жената од сите форми на полово базирано насилство и жртвите на семејно насилство преку зајакнување на законската регулатива, преку посилна и редовна координација на државните и локалните институции и невладините организации, како и преку доследна имплементација на потпишаните меѓународни договори, конвенции и резолуции за човековите права и заштита од насилството врз жената. Групата ќе работи на мерки за целосно ќе ги вклучиме во образовниот процес и оние млади девојки кои сè уште не се дел од истиот.

Преку социјален дијалог ќе се работи на намалување на разликите во платите помеѓу мажите и жените, преку воспоставување неутрален план за класификација на занимањата во кои доминираат работничките.

Институциите ќе развиваат планови и програми во рамките на активностите на Агенцијата за вработување за поголемо вклучување на жените од урбаните и руралните средини на пазарот на трудот, подготовка на годишни програми за женско претприемништво и континуирано зголемување на буџетите за оваа намена на годишно ниво.

○ **МЛАДИТЕ ВО ФОКУСОТ**

Владата ќе биде силно посветена на создавање општество во кое младите ќе можат да напредуваат. Целите на Владата се создавање на неопходни услови за младите од Македонија да градат иднина дома, нивно зајакнување преку образование и развој на

вештини, поттикнување на младинското учество во процесите на донесување одлуки и промоција на претприемноста и иновациите.

Приоритет на новата Влада е да обезбеди сигурни и добро платени работни места за младите луѓе во Македонија. Преку креирање на подобра бизнис клима, ќе се отвораат работни места со повисока додадена вредност, достапни за младите. За полесно вклучување на младите на пазарот на трудот, ќе се унапредат образовните програми во средното и високото образование, а ќе се предвидат и обуки за доквалификација и стекнување на нови вештини за поголема вработливост на младите преку разни програми на Агенцијата за вработување.

Во насока на поттикнувањето на вработливоста и вработеноста на младите, се предвидува:

- програма за 500 студенти со највисок академски успех од додипломските студии на јавните универзитети секоја година да добијат понуда за работа во приватниот и во јавниот сектор;
- законски измени за создавање можност секој студент да работи на скратено работно време без да го изгуби статусот редовен студент;
- до 5 000 едногодишни обуки за напредни дигитални вештини согласно со потребите на домашните ИКТ компании;
- кофинансирање за меѓународна сертификација на млади ИКТ професионалци со цел зголемување на продуктивноста на работниците;
- финансиски средства за претприемнички иницијативи на младите како сеопфатна програма за поддршка на младинското вработување;
- Кофинансирање на обуки преку систем на ваучер, на познати онлајн платформи за едукација за талентирани студенти;
- Јавните институции ќе бидат отворени за волонтирање и практична работа;
- зголемена почетна финансиска поддршка за млади кои ќе започнат да се занимаваат со земјоделство;
- советодавни услуги за младите што ќе започнат бизнис во полето на легислатива, финансии и даноци, административно работење, ИТ алатки, маркетинг и други соодветни програми за поддршка при започнување со сопствен бизнис.

Владата ќе поддржине формирање на дигитални иновациски хабови, младински иновативни центри со образовни и технички ресурси и простор за работа. Во сите студентски и ученички домови, библиотеки, читалници, младински центри и факултети ќе се обезбеди пристап до бесплатен интернет.

Владата ќе работи на сеопфатно реновирање сите студентски и ученички домови во државата, со што ќе се овозможи подобрување на севкупните услови за престој, како и подигнување на студентскиот стандард.

Ќе се зголемат средствата кои се определуваат за стипендии за студенти и средношколци, а преку дигитализација на процесот на аплицирање ќе се оневозможи корупцијата. За дефицитарните и високоплатените професии ќе се обезбедат целосни стипендии за студирање, партиципацијата за студирање ќе се намали за сите студенти до 25 години, кои се родители; и ќе се предвидат стипендии за учениците што ќе постигнат резултати на светска олимпијада, меѓународен, државен натпревар во знаење по различни предмети.

○ **ВЛАДИНА ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ**

Транспарентноста на Владата ќе биде врвен приоритет во функционирањето. Превентивната улога на транспарентноста во работата на институциите е еден од механизмите за подобрување на нивната работа, како во насока на зголемување на нивната ефикасност, така и во насока на намалување на можностите за каква било форма на злоупотреби и корупција.

Владините институции ќе се приклучат на заедничкиот веб сервис, заради подобрување на комуникацијата со граѓаните. Ќе се изработи стандард на минимум неопходни информации кои секоја државна институција ќе мора да ги објавува и ажурира на веб платформата. Целта е граѓаните да можат да ги добиваат сите информации за работата на институциите во секое време, на едноставен начин.

Ќе се зголеми бројот на отворени податоци во компјутерски обработлив формат. Отворените податоци редовно ќе се ажурираат и истите ќе можат да се користат слободно, да бидат реискористени и редистрибуирани без ограничувања. Ќе се интензивира ангажманот во рамки на Отвореното владино партнерство и порталите за објавување на прописи и податоци.

Во соработка со Државната комисија за спречување на корупцијата и Државниот завод за ревизија, а користејќи ги најдобрите европски практички, ќе се изготви анализа на ризик факторите за злоупотреби и корупција во државните институции. Врз основа на таа анализа ќе се изработи план за објавување на информации од институциите како адекватна превентива од корупција и злоупотреби.

Преку законски измени ќе се овозможи целосна пристапност на веб-страниците на државните институции за лицата со попреченост, според препораките на здруженијата за заштита на лицата со попреченост.

○ **СЛОБОДНИ И НЕЗАВИСНИ МЕДИУМИ**

Целта на Владата е да се заштити и да се промовира различноста на културните изрази во медиумскиот простор, вклучително и Интернет порталите, преку јасни медиумски политики кои ќе бидат градени, работени и поддржани од адекватните институции и независни здруженија на медиуми, медиумски работници и новинари. Неопходно е да се поддржи обезбедување, одржливост на независните и професионални јавни медиумски услуги со понатамошен развој на транспарентни и еднакви пазарни услови за сите приватни и јавни актери.

Цели на Владата во оваа област ќе бидат:

- Развој на аудио и аудиовизуелните медиумски услуги;
- Развој на онлајн медиумите;
- Промовирање на слободата на изразување;
- Развој на медиумската писменост;
- Развој на независната аудио, визуелна и Интернет продукција;
- Поттикнување, унапредување и заштита на културниот идентитет, јазикот и традицијата на македонскиот народ и заедниците во Република Македонија, почитување на културните и религиозните разлики, поттикнување на културата на

јавен дијалог меѓу граѓаните со цел да се зацврстува заемното разбирање и толеранција за унапредување на односите меѓу различните заедници;

- Поттикнување на творештвото, образовниот и научниот развој;
- Заштита на интересите на корисниците особено на малолетните лица;
- Техничко-технолошки развој на аудио и аудиовизуелните медиумски услуги, онлајн медиумите, конвергенција со електронските комуникации и услугите на информатичко општество;
- Ефикасна борба против дезинформациите и лажните вести во медиумите и на Интернет просторот.

Имајќи во вид дека е потребна понатамошна реформа на јавниот радиодифузен сервис за да продолжи да се зајакнува неговата независност, професионалните стандарди и финансиската одржливост, Владата ќе поддржи сеопфатна дискусија во насока на оваа реформа.

Ќе поддржиме воведување ефективни саморегулаторни и корегулаторни механизми, во комбинација со воспоставување на редовни анализи на медиумскиот плурализам. Ќе отвориме дебата со сите заинтересирани страни за измени на законските одредби за да се обезбеди конкурентност, одржливост и плурализам на медиумскиот пазар, унапредување на социјалниот и економскиот статус на новинарите, правна сигурност, еднаквост и недискриминација, промовирање на медиумскиот плурализам и одржливоста на медиумите, поттикнување на нивни развој и усогласување на правната рамка за јавниот радиодифузен сервис со европските стандарди.

○ ПОДДРШКА НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР

За динамично и инклузивно општество кое ќе претставува рефлексивна на граѓанските потреби и интереси, неопходно е континуирано градење на капацитетите и професионално надградување на невладините организации. Слободата и независноста во нивното дејствување треба да бидат водечки императив, бидејќи на тој начин ќе се овозможи самите граѓански организации да го заземат вистинското место во општеството.

Односите со граѓанските организации Владата ќе ги гради врз основа на следниве принципи:

- Инклузивност и партиципативно планирање - граѓанскиот сектор ќе биде консултиран и вклучен во креирањето на политики за развој на државата;
- Сигурност и одговорност - правна сигурност и реформирање на законите кои се однесуваат на граѓанските организации;
- Отвореност и транспарентност - отвореноста и транспарентноста се неопходни инструменти за градење еднаквост пред законот и одговорност на носителите на одлуки.

Нашата визија е поддршка на инклузивен, независен и професионален граѓански сектор, кој е партнер на институциите во креирањето и реализацијата на стратешките цели на државата.

Владата ќе обезбеди буџетски средства за поддршка на граѓанските организации со цел квалитетен развој на граѓанското општество. Намената на гарантниот фонд ќе биде финансиска поддршка на граѓански организации што аплицираат и се добитници на проекти од европски и други фондови, како што се ИПА фондовите, Хоризонт Европа, Клајмет Кик, ИнвестЕУ, Дигитал Европа и други, а за кои е потребен процент на учество, односно кофинансирање.

Преку воведување на дигитални алатки во работењето и соработката со НВО секторот, ќе профункционира порталот за соработка со граѓанското општество, кој ќе служи како онлајн ресурсен центар. Ќе се спроведе сеопфатна реформа на системот за спонзорства на организациите кои вршат јавни дејности, која ќе значи зајакнати граѓански организации, но и конзистентни, отворени и транспарентни механизми за доделување донации и спонзорства.

Владата ќе работи на развојот на социјалната претприемливост што придонесува за социјалната кохезија, регионалниот и рурален развој, заштита на животната средина, заштита на потрошувачите, земјоделството и социјалната безбедност.

Владата ќе организира Годишна конференција на граѓанските организации, заради презентација на работата на граѓанските организации, како и на взаемните активности и соработка со владините институции во вид на граѓански саем.